

DIRVA

★★★
THE FIELD

Nr. 84

Lapkričio-November 2, 1959

Cleveland, Ohio

PERGUPAVIMAI LENKIJOS VYRIAUSYBĖJE

Skilimas tarp vadovaujančių komunistų

Daugelis užsienio stebėtojų reiškia nuomonę, kad tarp vadovaujančių Lenkijos komunistų įvykęs skilimas, galįs iššaukti naują politinę krizę. Mėšos kainų pakėlimo pasėkoje prasidėjo ne tik įvairūs pergrupavimai svarbiuosiuose valstybės postuose, bet kasdien pastebima naujų ženklių, kad Gomulka vis labiau grai-

bstosi stalinistinių metodų šlyjančiai ūkinei būklei ir jos institucijoms sutvirtinti.

Bene ryškiausias skilimas tarp Lenkijos komunistų ženklas yra jauniausio ir populiariausio Gomulkos talkininko Jerzy Moravskio rezignacija iš partijos politbiuro. Moravskis buvo vienas iš tų, kurie padėjo Gomulkai

tapti Lenkijos komunistų partijos sekretoriumi prieš trejetą metų, po 1956 m. neramumų. Jis buvo žinomas, kaip nuosaikūs komunistas - tam tikros ūkinės ir politinės laisvės šalininkas. Jis buvo vienas iš trijų ar keturių Gomulkos svarbiausių patikėtinių 12 asmenų politbiure ir, kai kieno nuomone, pirmasis kandidatas į Gomulkos įpėdinius. Pagal partijos nuostatus, jo rezignaciją gali patvirtinti tik 75 narių centrinis komitetas. Lenkijos visuomenė iki prasidėjusios seimo sesijos šeštadienį nebuvo painformuota apie Moravskio rezignaciją.

Tarp kitų pergrupavimų paminėtinas profesorius Juliano Hochfeldo atleidimas iš užsienio reikalų instituto direktoriaus posto ir švietimo ministerio Vladyslavo Blenkovskio atleidimas. Abu jie laikomi 1956 m. pradėtos liberalizacijos skatintojais, dabar atleisti dėl politinių priežasčių, nors jokių kaltinimų prieš jų vadovaujančias įstaigas nepaskelbta.

Jau žinoma, kad ligšiolinis žemės ūkio ministeris Edward Ochab bus paskirtas partijos centrinio komiteto sekretoriumi. Šis pakeitimas reiškia norą pradėti naują žemės ūkio politiką. Dar nesama įrodymų, kad jo įpėdinis Mieczysław Jagielski pradės priverstinę kolektyvizaciją, bet partijos aparate Jagielskis simbolizuoja tikėjimą griežtesne vyriausybės politika ūkininkų atžvilgiu.

Vienas iš naujai paskirtųjų pavaduotojų, Julian Tokarski, laikomas atsakingu už politiką, privedusią prie 1956 m. Poznanės įvykių. Tada jis buvo automobilių ir traktorių pramonės ministeris, kuris nekreipė dėmesio į darbininkų reikalavimus sumažinti darbo normas ir padidinti atlyginimus.

Kitas naujai paskirtasis premjero pavaduotojas yra taip pat žinomas "griežtas" komunistas Eugeniusz Szyr, kuris viešai žavėjosi Kinijos "didžiuoju ūkiu", reiškančiu didesnę gyventojų priespaudą.

Gomulka atėjo valdžion, kaip Lenkijos gyventojų troškimo geriau ir laisviau gyventi simbolis.

Trejetą metų gyvenimas Lenkijoje tikrai buvo šiek tiek laisvesnis, negu kituose komunistų pavergtuose kraštuose. Bet pastarieji įvykiai rodo, kad atlydis jau ir ten baigiasi.

* JAV vyriausybė paskelbė nusistatymą likviduoti Maroke turėtas 5 karo aviacijos ir laivyno bazines, kurių įrengimas kaštavo 440 mil. dol. Bazės likviduojamos karaliui Mahomedui V reikalaui.

Tuo pat metu susitarta su Turkija ten įrengti Jupiter raketų bazę.

Šaukiasi Tito pagalbos

Jugoslavijos mėšos konservų pramonė jau kuris laikas dirba ligšiol negirdėtu tempu: daugely mėšos perdirbimo fabriku dirbama trimis pamainomis išties parą, kad pagaminus virš plano konservų Lenkijos maitinimo krizei sušvelninti.

Kaip patiriama, Lenkijos pasiuntinys Belgrade Grošulskis neseniai Titui perdavė asmeninį Gomulkos laišką su desperatišku pagalbos šauksmu: tik skubi Jugoslavijos pagalba galinti sukludyti, kad Lenkijos maisto nedatekliai neiššauktų rimtų politinių pasekų.

Papildomai Lenkijos komunistų sluoksniuose pareiškama, kad vyriausybė to žingsnio griebtis priverstus nuvilianti Sovietijos laikysena. Vietoj įgyvendinusi savo skelbiamą šūkį "abipusė pagalba socialistinėms valstybėms", Sovietija savo įsipareigojimus nutraukė ir davė suprasti, kad jai net nebūtų nepatogu, jei Gomulkos režimo "savitas kelias į komunizmą" patirtų įspūdingų smūgių.

Bandydama nuo jų išsigelbėti, Gomulkos vyriausybė griebėsi gana drastiškos priemonės: pakėlė mėšos kainą 25 nuošimčiais, kad tuo būdu sumažėtų jos suvartojimas.

Jugoslavijai yra juo lengviau pademonstruoti savo solidarumą ir pagalbą Lenkijai, nes šiemetinis jos derlius buvo geriausias per paskutinius 40 metų. Ir Jugoslavijos gyvulių kiekis nuo to metų, kai buvo panaikinti kolchozai, kasmet didėja; jei dar 1957 metais Belgradas pagal sutartį su Varšuva galėjo pirkti lenkų kiaules, tai 1959 metais padėtis radikaliai pasikeitė. Jugoslavija šiandien pati eksportuoja mėšą.

Maršalui Titui tai reiškia

asmeninį triumfą, kad jis gali savo "socialistinį solidarumą ir pagalbą" pademonstruoti Lenkijai, kurios politinei kryptčiai jis visada simpatizavo.

Nepaisant visų ideologinių ginčų tarp Belgrado ir Rytų bloko, jugoslavų lenkų ūkiniai santykiai pastaraisiais mėnesiais ypač sustiprėjo. Šią vasarą Varšuvoje viešėjo Jugoslavijos prekybos delegacija, vadovaujama ūkinio planavimo įstaigos vicepirmininko Cobelico, kuri tarėsi su lenkų planavimo ir ūkinės tarybos komisija.

Nors tuo pačiu metu oficiali Pekino, Sofijos ir Tiranos propaganda tvirtino, kad Jugoslavija "pati išsibraukusi iš socialistinės bendruomenės", Lenkijos vicepremieras Jaroševičius nepabūgo, atsisveikindamas jugoslavų delegaciją, pabrėžti stipresnį Jugoslavijos-Lenkijos ryšių reikalingumą.

Tai buvo ir faktiškai įgyvendinta, Lenkijai nepabūgus nutraukti kai kuriuos kitus įsipareigojimus, kad patenkinus Jugoslavijos pagėdavimus, ypač tiekiant vertingą Silezijos anglį ir tekstilę. 1956 m. Jugoslavijos-Lenkijos prekyba nesiekė 15 mil. dol., o 1957 m. ji pakilo iki 31 mil. dol., 1958 m. — jau net 58 mil. dol. Šiais metais ji neabejotinai bus dar didesnė.

Per tą laiką pasikeitė ir Jugoslavijos eksporto struktūra. Jei Belgradas prieš kelerius metus dar turėjo tekstilės trūkumą padengti eksportu iš Lenkijos, tai šiandien jis pats eksportuoja vilnones medžiagas ir kitus tekstilės gaminius į Lenkiją. Be to, Jugoslavija Lenkijai tiekia avalynę, celiuliozė ir metalo gaminius, o Lenkija į Tito kraštą siunčia trąšas, cheminius produktus, tekstilės apdirbimo mašinas ir automobilius.

(tp)

Vėlinės... Mūsų tautos vaikų kapai Tėvynėj ir svetimose žemėse. O daug kur, kančių keliais išvarius artimuosius, nebėra nei rūpestingos rankos Vėlinių žvakutę uždegti, nei kapus sutvarkyti. Bet niekas ir niekad jų kapų atminties neišplėš iš mūsų širdies ir niekas nepalenks prarasti tikėjimą, kad tikrai ateis kiti laikai ir kitos dienos...

Chruščiovas buvęs blogai informuojamas...

Grįžęs iš Pekino, Chruščiovas savo artimiesiems bendradarbiams aiškines, kad pati didžioji Sovietijos problema dabar esanti raudonoji Kinija. Tai patirta iš vieno aukšto raudonųjų diplomato.

Sovietinės užsienių reikalų ministerijos amerikinis ir kiniškasis skyriai po Chruščiovo pastarųjų kelionių esą radikaliai pertvarkomi ir praktiškai atsidūrę paties Chruščiovo tiesioginėje žinioje. Priežastis: Chruščiovas konstatavęs, kad tų skyrių informacijos neatitinkančios tikrovę.

Chruščiovo nemalonus, kaip kalbama, patekęs ir ligšiolinis Sovietijos ambasadorius Washingtono Michailas Menšikovas, kuris gana netikėtai "išvyko atostogų" į Maskvą ir galįs nebegrįžti. Esą, Chruščiovas pamatęs Ameriką kitokią — stipresnį, labiau klestinį, vieningesnį kraštą, negu Michailovas savo pranešimuose vaizdavo.

Lapkričio 10 d., atsitiktinai suderinant su Sovietijos revoliucijos šventę, Washingtono ir Maskvoje oficialiai pradedamas naujas "kultūrinių mainų" žingsnis — apsikeitimas filmais. Derybos tuo reikalu ėjo per valstybės departamentą. Būrys amerikinio filmo atstovų dalyvaus Maskvoje, filmo "Marty" premjeroje, ir panaši grupė sovietinių atstovų atvyks Washingtono į sovietinio filmo "Gervės skrenda" premjerą.

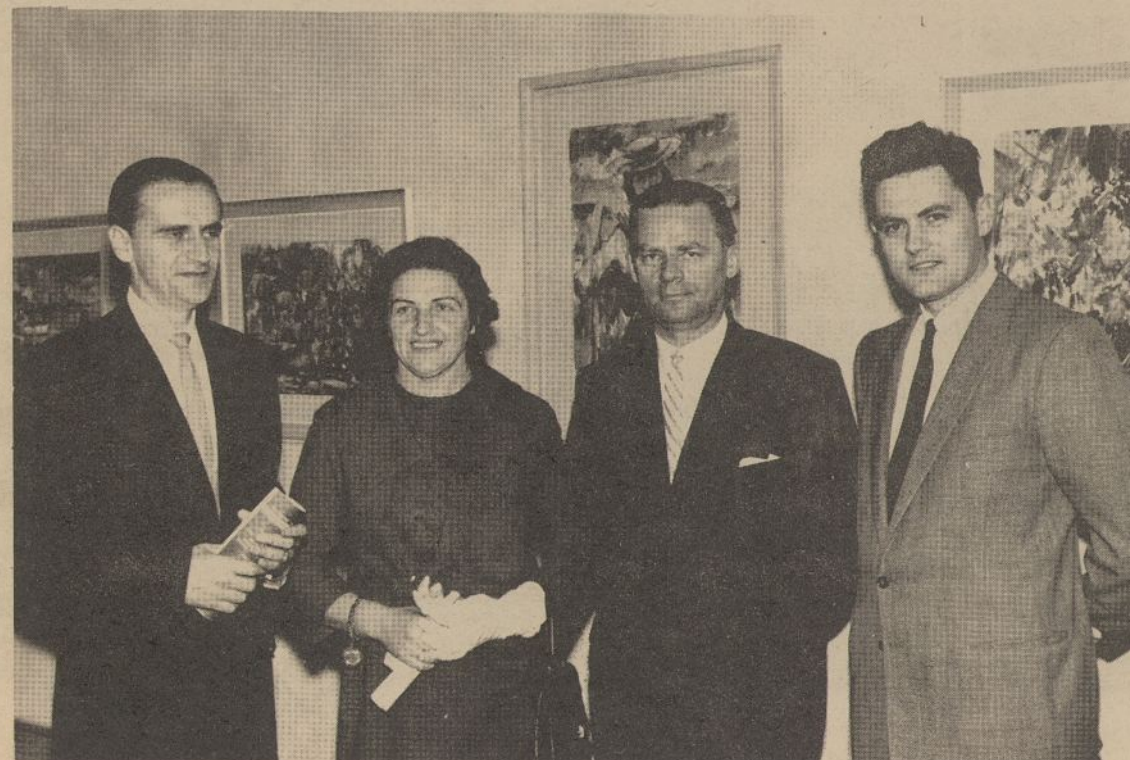
Berlyne tuo tarpu bolševikinės šventės proga laukiama incidentų. Vakarietių kariniai komendantai praeitą savaitę tuo reikalu tarėsi su Vak. Berlyno burmistru Willy Brandt, ką reikės daryti, kai rytinio sektoriaus traukinėliai ateis į vakarinius sektorius, papuošti bolševikinėmis vėliavomis. Nutarta vėliavas numinėti. Darbą atliks Vak. Berlyno policija, JAV, britų ir prancūzų įgulos bus paruoštos atremti galimus pasipriešinimus.

TAIP MŪSŲ KARIKATŪRISTAS PAŽODŽIUI SUPRATO PRELATO J. BALKŪNO PAREISKIMĄ VLIKO SESIJOJE

- Aš eičiau, Tumo - Vaižganto žodžiais, ir su velniu, kad tik Lietuvai būtų gerai...

V. Noreikos nuotrauka

Published semi-weekly by American Lithuanian Press & Radio Ass'n. VILTIS, Inc. (Non-profit). 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Telephone:

HEnderson 1-6344. Issued in Cleveland every Monday and Thursday.

Editor-in-Chief: Balys Gaidžiūnas.

Second Class Mail Privileges Authorized at Cleveland, Ohio.

Subscription per year in advance: \$8.00. Established in 1915.

Single copy — 10 cents.

Dukart savaitinis, leidžiamas VILTIES, Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radijo Džos (Inkorp. ne pelnui), 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

Telefonas: HEnderson 1-6344.

Išleina Clevelande pirmadieniais ir ketvirtadieniais.

Vyr. redaktorius: Balys Gaidžiūnas.

Antros klasės siuntos privilegija suteikta Clevelande, Ohio.

Prenumerata metams, iš anksto mokant \$8.00. Įsteigtas 1915 metais.

Atsk. Nr. kaina 10 centų.

Redaktoriai: Vyt. Gedgaudas ir J. P. Palukaitis.

REDAKCIJINĖ KOLEGIJA:

P. Bastys (Toronto), E. Čekienė (Woodhaven), R. Mieželis (Chicago), J. Paplėnas (Chicago), V. Rastenis (Brooklyn) ir St. Santvaras (So. Boston).

Būtų didelė tautinė gėda...

Iš Vasario šešioliktosios Gimnazijos ateina liūdnieki laišukai. Ne skundus skelbiančiai ir ne priekaištus darantieji. Tai laišukai, kurie sako, kad ten besimokanti mūsų jaunimė, o taip pat ir jų mokytojus, kasdien vis didesni nedatekliai spaudžia. O ypač dabar, žiemai ateinant, tie nedatekliai didėja ir labiau nerimą kelia.

Tokių nelinksmų žinių jau senokai susilaukiame. Susilaukiame, paskaitom, dažnas susijaušinam, o dažnas ir net ranka numoję pasakom: ką gi, turi taip rašyti, nes kitaip neišsilaikys!

Žinoma, visus reikalus galima taip tvarkyti. Eilę kartų lengvai ranka numoti ir vieną dieną pamatyti, kad jau pavėluota. Ir labai labai nesinorėtų, kad taip būtų tvarkomasi ir taip įvyktų su Vasario šešioliktosios Gimnazija. Juk tai ne tik mūsų pusantro šimto vaikų lietuviško mokslinimosi, bet drauge ir mūsų bendro ryžto, garbės įstaiga. Be jos mes pasijustumė sunkiau. Ją palaidoję, nuolat jaustumė kartelį, kad buvom nepadairūs, nepajėgią bendriesiems reikalams duoti savo uždirbtą centą, nepajėgią tos vienintelės lietuviškos mokslo įstaigos išlaikyti.

Dar galėtume pasiteisinti, jei mes patys skurde gyventume. Dabar, kai pasidairai po JAV lietuviškas kolonijas, kiek lietuviškų bankų, didesnių ir mažesnių prekybos bei pramonės įmonių, kiek daug pasiturinčių klubų, juose šauniai pobuvių, kiek daug geruose namuose gyvenančių ir patogiose mašinose važinėjančių. Ir jei čia paminėtieji, daugiau ar mažiau turtingi, į tokius laiškus iš Vasario šešioliktosios Gimnazijos rimčiau žvilgtelėję, tuoj atsiliptų, ten vargo nebebūtų. Tiesą sakant, ten nereikėtų nuolat kovoti su įvairiais nedatekliais, ten mūsų, didžiojo daugumoj nelaimingų šeimų vaikams, neįstytų nei alio, nei šalčio ir būtų geriau apsirengę. O ir mokytojai už sunkų darbą pastoviai gautų jiems priklausančią atlyginimą ir nereikėtų, kaip dabar yra, mėnesiais laukti uždirbtų cento.

Manau, kad rimčiau tai reikalą pasvarstę visi pripažinsime, kad reikia iš naujo pajudėti. Reikia atnaujinti neveikiančią Vasario šešioliktosios Gimnazijos būrelių veiklą, reikia BALTŲ veikėjams, talkinant jaunimo organizacijoms, rinkti vienkartines duokles iš didesniųjų ir turtingesniųjų mūsų įstaigų, reikia tai atsiminti dabar, Kalėdų šventėms ateinant. Juk vien tik tiems kalėdiniais sveikinimams mes išleidžiame

me nepaprastai didelius pinigų. Atsisakykim jų nors šiais metais. Ir tas sumas, kurias privalėtume išleisti tiems sveikinimams, atiduokime Vasario šešioliktosios Gimnazijai. Tik atiduokim jų nemažindami, kaip jau kartais būna, bet dar keliais centais padidindami.

Ir Dirva, mielai skelbs visų tokių aukotojų pavardes, kad tik daugiau savo lietuviškai mokyklai padėtume. Padėtume išleisti iš nuolat besikartojančių sunkumų, kad ir ten giedresniais veidais mokiniai ir mokytojai galėtų dirbti.

Vasario šešioliktosios Gimnaziją mes turime ir galime išlaikyti. Jei ją pajėgėme išlaikyti, kada patys savo įvairius nedateklus durstėme, tai dabar, kada mums patiems lengviau gyventi, būtų didelė tautinė gėda ją palaidoti.

B. Gaidžiūnas

Jau tėra tik 160 būrelių remti Vasario 16 gimnazijai

Būrelių įnašų statistiką sudaryti darosi vis sunkiau, nes būrelių atsilikimas ir jų įnašų įvairumas yra toks didelis, kad sugrupuoti į kelias grupes beveik neįmanoma.

Išbraukus liepos 1 dieną dar 10 tikrai jau beveik išsilydusių būrelių, lieka registruotų remėjų būrelių 160, o jų pajėgumas tai dienai toks:

Atsilikusių nuo 1956/57 m. — 19.

Atsilikusių metais ir daugiau — 4.

Atsilikusių pusę metų ir daugiau — 21.

Atsilikusių keliais mėnesiais — 31.

Punktualių — 82.

Mokančių pirmyn — 3.

Ilgiau atsilikusių būrelių grupėje apie 20 būrelių rei-

STUDIJOS MAŽOSIOS LIETUVOS KLAUSIMAIS

Lietuvos Vakarų Studijų Komisijos veiklos pranešimas

Nuo pranešimo, padaryto praėjusių metų VLiko sesijoje, komisijos darbas tęsėsi dviem kryptimis: (a) pirmojo komisijos pastangomis išleistojo studijų apie M. Lietuvą rinkinio platinimo ir (b) naujų studijų apie M. Lietuvą organizavimo.

Pirmojo studijų rinkinio platinimas vyko Lietuvos Tyrimo Instituto, formalus veikalo leidėjo vardu. Iš 1,500 tiražo iki šiol parduota 334 egzemplioriai, už kuriuos gauta \$1,229.79. Nėmokamai išdalinta bibliotekoms, mokslo įstaigoms ir organizacijoms, recenzentams, autoriams ir kt. 263 egzemplioriai, kurių savikaina yra \$1,089.00. Pasplatintojus dar yra 454 egzemplioriai, o sandėlyje 449 egzemplioriai.

334 egzempliorių pardavimas atitinka lietuviškos knygos emigrantinio-egziliinio leidimo normą, bet jis toli gražu nepatvirtina tų vilčių, kurias komisija, nustatydamas laidos dydį, turėjo: buvo tikėtasi parduoti 1,200 egzempliorių. Buvo tikėtasi, kad iš gautų pajamų bus galima ne tik padengti spaustuvės skolas, bet net dar ir susidaryti šokių toki finansinį pagrindą naujoms studijoms organizuoti ir leisti. Vietoj to Komisija vis dar negalėjo padengti visų skolų, o apie naujų lėšų sutelkimą naujiems darbams iš išleisto veikalo pardavimo nėra nė kalbos.

Kad galėtų padengti skolą spausuvei, komisija turėjo pasiskolinti iš Lietuvos Rytų studijų komisijos

\$800.00. Spausuvei už knygos išsiuntinėjimą dar yra \$75.88 skolos. Banko sąskaitoje yra tik \$321.91, ir taip komisijos pasyvas sudaro \$553.97. Yra vilties šią skolą padengti, nes knygos platinimas vyksta ir dar vyks ilgai, bet pinigai grįžta tik pamažu ir mažomis sumomis. Finansinio bankroto pavojus komisijai nemato.

Šiuo metu komisija rūpinasi, kad būtų paruoštos šios keturios studijos:

1. Dr. J. Gimbutio studija apie M. Lietuvos kaimo baldus, kuri būtų tęsinys jau paskelbtos studijos apie M. Lietuvos kaimo architektūros lietuviškumą. Autoriui šią studiją baigti būtų nesunku, nes medžiaga paruošta, o studija nedidelės apimties.

2. Dr. J. Gimbutio ir Dr. M. Gimbutienės studija apie M. Lietuvos antkapius. Tai labai originali ir lietuviškai argumentacijai labai naujinga tema. Sunkumas tik tas, kad autoriai talkon prašosi mitologijos žinovą, kurio komisijai iki šiol dar nepavyko surasti.

3. Prof. K. Pakšto studija, kurią tuo tarpu būtų galima pavadinti: M. Lietuva kartografinis šviesojė. Komisijai pavyko surasti ir įsigyti nemažą skaičių senų, net nuo 17-to amžiaus pradžios, žemėlapių kopijų ir originalų, kurie pasiūst prof. Pakštui išnagrinėti ir pastudijuoti, ar nebūtų galima lietuviškai bylai naudingesnius žemėlapius padauginti ir paruošti paaiškinamąją studiją, kuri žemėlapius komentuočių ir pateiktų, kaip labai akivaizdžius lietuviškus argumentus. Autorius savo darbo nebaigė, komisija dar nežino, kokios apimties studija bus.

4. Petro Butėno studija apie M. Lietuvos vietovardžius. Tai būtų kapitalinis veikalas, kuris pirmą kartą išskeltų viešumon nepaprastai reikšmingą ir moksliskai bei politiškai įdomų lobyną, kuris glūdi M. Lietuvos vietovardžiuose, M. Lietuvos vakarinę sieną šiuo atveju, pagal autoriaus nu-

kai apie 2-5 dol., 3 būreliai po 10-12 dol. ir 3 būr. po 15 dol. mėnesiui.

Nors punktualių ir visą normą įnešančių būrelių skaičius vis tirpsta, lieka apie 100 būrelių branduolys, kurie nuostabių patvarumu, tiesiog didvyriškumu ir kantrybe, per daugelį metų duoda gimnazijai tą pajamų pagrindą, kuris leidžia jai planuoti ir laikytis.

PIRMAUSIA KALTININKŲ REIKIA IEŠKOTI SAVO TARPE

Vienybės Nr. 39 buvo atspausdintas korespondencinio pobūdžio P. Lelio rašinėlis "Kalbant apie visuomenės skaldymą". Autorius mėgina įrodyti visuomenei savo padarumą ir išmintį. Matyt, autoriui keletą metų niežėjo liežuvis, bet vis nerasdavo tinkamos progos tai pasakyti. Tik po to, kada Vienybė pradėjo persispausdinti iš Tiesos sovietų kalėjimuose sėdėjusių asmenų parodymus ir juos savotiškai komentuoti, tai ir P. Lelis pašoko iš džiaugsmo aukštyrų sveikindamas šitokios propagandinės krypties sumanytojus. Padrašinatas šeimyniškų nuotaikų pasireiškimu Vienybėje, jis ateina ginti visiškai nesuprastas ir kieno malūno ratą patenka pilamas vanduo.

Pirmoje eilėje mėgina neigiamai įvertinti V. Rastenio parodymus rusų tardytojų kalėjime. Dėl tų parodymų gerumo ar blogumo laipsnio mes nenorėtume tuščiai ginčytis, nes nežinome kokių parodymų tokiose aplinkybėse būtų davęs rašinėlio autorius. Tačiau, kaip matome, po 19 metų jis tikrai drąsus ir tuo savo nepasitenkinamą lyg ir nori pasakyti, kad būtų naudingiau ir geresni parodymai išėję, jei vietoje V. Rastenio būtų sėdėjęs jis pats. Bet deja tuo laiku P. Lelis, kaip visuomenininkas, matyti, nebuvo pavojaingas naujai santvarkai ir tokiu būdu jam negalėjo susidaryti sąlygų "pasisąžinėti". Bet po laiko niekad nereikia gailėtis. Yra dar daug kitų neišnaudotų progų reikštis iniciatyvai.

Toliau bando nušviesti 1950 - 1954 metų laikotarpį, kada Toronto steigėsi daugelio įvairiausių organizacijų, o jų tarpe ir LTS-ga. Apie pastarąją daugiausia ir kalbama. Rašinėlio autoriaus akimis žiūrint V. Rastenis ir LTS Toronto skyrius yra visokių visuomeninio darbo nepa-

sisekimų šaltinis. Ypatingai užakcentuojama bendruomenė, kuri turinti atlaikyti skaudžiausius smūgius. Čia kaip tik jo rašinėlyje ir susikryžiuoja du priešingumai. Jis aprašinėdamas tiesioginiai LTS, ją vaizduoja esant silpną ir menką, o vėliau nurodo, kad tie silpnučiai kai kam tokį kylį varo, kad net baisu. Kur logika? Pagaliau kokią įtaką galėjo turėti tie keli asmenys kolonijai, sudarančiai 7000 gyventojų. Jeigu tik tie keli asmenys būtų boikotavę bendruomenę ir nemokėję solidarumo mokesnio, tai dar būtų buvę viskas tvarkoje, bet kaip pasirodo tikrumoje, rezultatai yra daug liūdnescni.

Mūsų manymu kaltininkų reikia ieškoti ne kur kitur, bet savo tarpe, LTS-ga Toronto kaip tik yra didelė bendro darbo ir bendruomeninės idėjos šalininkė, tačiau kol pučia vietos bendruomenės politiniai vėjai, mes su dideliu apgailstavimu esame priversti jos atžvilgiu laikytis pasyviai. Ir tai reikia pažymėti, kad mes esame ne vieni. Mus remia, su maža išimtimi, beveik visi kolonijos gyventojai. Ir kada tos skiriančios klūptys bus pašalintos, o jau tokių ženklų yra, tai ir visokiems nepagrįstiems kaltinimams ateis galas.

Iš daugelio dar vienas reikšmingas nesiskundimas, o gal teisingiau pasakius kaltinimas yra toks, kuris gana keistai skamba. Atseit, lankantis ministeriui St. Lozoraičiui Toronto, jam nebuvę pristatytas bendruomenės pirmininkas. Reikia pasakyti, kad min. St. Lozoraičio priėmimu ir pagerbimu rūpinosi komitetas, sudarytas iš vietos visuomenės veikėjų bei organizacijų atstovų. Į tą komitetą, kiek turime žinių, buvo pakviestas ir LB-nės pirmininkas, kuris iš pradžių įeiti sutiko, bet vėliau savo sutikimą atsiėmė. Koks galėjo būti kitas geresnis Bendruomenės pirmininko pristatymas min. Lozoraičiui?

Smulkiau leistas į to "kūrinėlio" nagrinėjimą mes nematome jokio reikalo, nes tolimesnės diskusijos, kada jos paremtos tik tendencingumu, būtų pilstymas iš tuščio į tuščią.

Bendrai, skaitant korespondenciją susidaro įspūdis, kad LTS Toronto skyriuje buvo tik vienas geras narys, bet ir tas pats padavė pareiškimą ir išstojo. Reikia pažymėti, kad tas išstojimas neturi nieko bendro su pasikalbėjimais pas K. Kalendrą, o jis išplaukė vėliau iš visuotiniame narių susirinkime pasireiškusių nuotaikų P. Lelio atžvilgiu.

LTS Toronto skyriaus vadovybė labai apgailstauja, kad atsiranda tokių asmenų, kurie pasilenkdamiesi su tiesa ir nepaisydami jokios etikos neša į visuomeninį gyvenimą, vietoje tariamos vienybės, tik neapykantą ir nesutarimą.

LTS Toronto skyriaus valdyba

SILPNIAUSIEJI VISAD PATYS KARINGIAUSI...

Neseniai Dirvoje atspaudė platų pranešimą apie VLiko posėdį. Ir labai gerai padarėte. Kiekvienam lietuviui rūpi, kaip ten einasi tiems gausiems mūsų veikėjams. Ar tik ginčijamasi, ar kas gero ir vertingo daroma. Iš pranešimo turį didelių darbų kaip ir nepamačiau. Vis tie patys tarptautinės padėties apšveigimai, senų klausimai, vienybės reikalai, senų veikėjų į naujas vietas statinėjimai ir perstatinėjimai.

Tas pranešimas, manau, ne man vienam įdomus. Ypatingai, kad jis patvirtina vieną seną taisyklę: patys silpniausieji, visad patys karingsiausi.

Skaitydamas pranešimą tą nuomonę dar labiau sutvirtinau. Ten narsiausi buvo P. Vainauskas ir A. Kasiulaitis, senos, garbingos, bet frontininkų nugalėtos krikščionių demokratų partijos likučiai. Ką gi, duokit, vyrai jiems valdžią. Tegul vienybės varden vieni pavaldo. Negailėkit, kitaip tokių karingųjų neįtikinsite, nei pamokysite...

Ant. Kuraitis,
P.Q.

(Nukelta į 3 psl.)

Vasario 16 gimnazijos Vokietijoje auklėtinės, laisvalaikio gimnazijos sode žaidžia tautinius žaidimus ar mokosi šokių...

H. Morgabienės nuotrauka

Lietuviškosios aktualijos

V. Rastenis

Nerimas be Vilniaus ir su Vilniumi

2

Reikalas išeiti iš akligatvio didėjo, bet išėjimo keblumas nemažėjo.- Lenkiškas gandas ultimatumui pateisinti.

Norint Vilniaus reikalų "ką nors daryti", būtų tekę arba skelbti karą, arba ieškoti rėmėjų diplomatiniais keliais ir tuo pačiu metu "perkalbėti" pačią Lenkiją. Apie karą atsakingieji žmonės, turbūt, negalvojo, nes tai būtų buvę visai ne-realistiška. (Išskyrus, žinoma, padėtį, kuri buvo susidariusi 1939 m. rugsėjo pradžioj). O diplomatinėmis priemonėmis Vilniaus klausimą išjudinti iš "mirties taško" tegalėjo būti įmanoma tik kaip nors kalbant ir su pačiais lenkais.

Visiškas santykių nebuvimas buvo kliūtis Vilniaus klausimu ką nors daryti, ir kliūtis, mūsų pačių uoliai palaikoma... Ilgainiui, tad, visiškai nesantys, ir a s su Lenkija jau darėsi pačiam Vilniaus reikalui labiau žalingas, negu naudingas. Reikalo aktualumą (žaidos skausmą) tas nesantys, ir netgi su Pabaltijo kaimynais mūsų visiškas santykių, neturėjimas su Lenkija irgi buvo nemaža kliūtis, sutelkusi santykiuose nemažą ledą, kuris labai lėtai tesileido tirpdomas. (Prisiminkime, kad tik S. Lozoraitis buvo pirmas Lietuvos užsienio reikalų ministeris pakviestas apsilankyti Suomijoje ir švedijoje. Ir kaip vėlai šiaip taip tesusilipdė vadinamoji Pabaltijo Sąjunga!).

Tad reikėjo ką nors daryti, ir reikėjo ieškoti būdo išeiti iš akligatvio taip pat ir su Lenkija, kad ir santykiai būtų, ir kad, jei Vilnius tuo tarpu ir liktų neatgautas, Lietuvos teisių jį nebūtų išsižadėta. Lietuvai buvo svarbu pa-brėžti, kad Lenkija, o ne Lietuva yra santykių nebu-

vimo priežastis. Tam progų pasitaikydavo. Štai Prancūzijos užsienio reikalų ministeris Barthou (vėliau nušautas Marsely) skatino derybas dėl saugumo sutarties Europos Rytuose. Tuo reikalu jis lankėsi Maskvoje. Lenkai atsisakė dalyvauti susitarime drauge su Lietuva, kadangi jie su Lietuva neturį santykių. Tada iš Lietuvos pusės min. Barthou buvo painformuotas, jog, nepaisant Lenkijos Lietuvai padarytos skriaudos, Lietuva sutinka dalyvauti bendrame susitarime, žinoma, palaikydama visas savo teises į Vilnių.

Iš Lietuvos pusės buvo pasakyta, kad Lietuva nieko prieš neturės, jeigu Lenkija net padarys rezervą, jog visa ta sutartis Lenkijai negaliojanti, kiek ji liečia Lietuvą... Vadinasi, buvo parodyta, jog Lietuva nėra kliūtis konstruktyviems sumanymams taikai palaikyti, ir tai sudarė palankų įspūdį. Žinoma, Lietuvos ministeris, tokius dalykus kalbėdamas ministeriui Barthou, buvo "neprincipingas", nes sutiko dalyvauti bendroje su Lenkija sutartyje, neatgavęs Vilniaus... Tačiau būdamas "principingas" jis Vilniaus nebūtų priartinęs, tik būtų Lietuvą ilgiau palaikęs "juodos avies" vaidmenį. Mūsų ministeris ryžosi būti verčiau "neprincipingas", kad tą vaidmenį perleistų lenkams.

Kitą kartą, bene 1935 metais, užs. reik. min. S. Lozoraitis, išsiaiškinimo sumetimais, paklausė, min. Beką, kaip Lenkija žiūrėtų, jei Lietuva ryžtųsi užmegzti santykius su Lenkija, įsakmiai padarydama rezervą dėl teisių į Vilnių. Beckas atsakė "galbūt"... Kas žino, ką lenkai būtų paglėdoję bandant rimtai kalbėti. Greičiausia, būtų griebęsi kalbėti labai iš aukšto. Buvo gi įvairiais laikais bandymų ištirti jų nusiteikimus per privačius "misinierius" (V. Zubovas, V. Mironas), bet nei vienu atveju neprieita prie konkretnių kalbų. Sako, lenkai nenorėję iš viso kalbėtis su asmenimis be oficialių įgaliojimų... Vadinasi, užmegzti diplomatinius santykius jau prieš ateidami kalbėtis dėl jų! Na, o tą nuolaidą padarius, gal būtų užėjęs Varšuvos pareigūnams apetitas įgaliotinius ir "ant kelių klupdyti", atleiddimo maldauti...

Tokių ar panašių įtarimų apimti, Lietuvos vyriausybės žmonės nesiskubino priartinti net kai kurių iš savo tarpo siūlymams, jog jau laikas, ypač karo debesims

atslenkant, bandyti užkaišioti plyšius užsienio politikoj ir kaip nors aptvarkyti santykius su Lenkija (Vilniaus klausimą paliekant gyvą, bet atidėtą vėlesniam laikui...).

Tiesą sakant, buvo lengviau nesitarti, ir pasilikti "principingiams". Nesunku įsivaizduoti, prieš kokį visuomenės pasipiktinimą būtų turėjusi atsidurti vyriausybė, drįsusi atvirai iš-

Vilnietės papuošė gėlėmis mūsų karius, ižengusius sotinėn.

kelti santykių su Lenkija užmegzimo klausimą, pasitenkindama tik popieriniu teisių rezervavimu!

Iš kitos pusės reikia prisiminti ir tai, kad, kai dr. L. Bistras vienoje prakalboje (gana nevykusiai) palgino Vilnių su gangrenuotu pirštu, kurį gal reikią nuplauti, tai pasipiktinimas kilo ne tik iš visuomenės, bet ir iš vyriausybės sluoksnių. Tuo atveju, atrodo, įvyko abišalis pasipiktinimų paskatinimas...

Todėl, ypač Vilniuje, po lenkų ultimatumo pasidarė gana populiarius aiškinimas, esą "ultimatumas" buvęs iš anksto tarp Kauno ir Varšuvos slapta sutartas. Girdi, Lietuvos vyriausybė įsitikinusi, jog santykius užmegzti reikia, bet nedrįsusi tatau daryti, todėl Beckas radęs būdą, kaip "padėti"... Atrodo, būtų galima eiti lažybų, kad tokia įvykių interpretacija yra lenkų su-galvota ir apyvartan paleista. Jiems toks pasiaiškini-

Taip simboliškai buvo pašalinta nelemtoji administracijos linijos kartis, daugelį metų skirusi Vilniaus kraštą nuo Lietuvos.

mas naudingas, nes dėl ultimatumo juk jiems buvo ir tebėra gėda prieš visą pasaulį. "Paprasto ultimatumo" istorija vis šioks toks pasiteisinimas.

Tuo tarpu, neįmanoma rasti, kam Lietuvos vyriaus-

Studijos Mažosios Lietuvos...

(Atkelta iš 2 psl.)

bent tiek lėšų, kiek kainuotų vieno žmogaus dviejų metų pragyvenimas. Komisija, žinoma, apie atitinkamus piniginius įsipareigojimus nė pagalvoti negali, ir taip su liūdesiu turėjo atsakyti kvalifikuoto ir entuziastingo mokslininko svarios tautos.

Nežiūrėdama visų sunkumų, komisija yra įsitikinusi, kad jos darbas turi būti tęsiamas toliau, kad ji negali lietuviškiems veiksniams, susidariusiems 1954 m., grąžinti mandato ir pareigų. Bendroji politinė padėtis bei raida neleidžia mums nuleisti rankų ir atsakyti uždavinių vykdymo, kokie dideli bebūtų sunkumai ir kokie kuklūs darbo vaisiai. Nėra nei stokos medžiagos lietuviškiems interesams į Maž. Lietuvos teritoriją pagrįsti, nei savų intelektualinių pajėgų jai apdoroti. Šia linkme komisija jaučia pareigą veikti toliau ir mato vilties, kad veikla bus vaisinga.

Tačiau komisija yra nusi-vylusi savo sponsorų — ALTo, diplomatų, o ir VLIK — pinigine talka. Be prieš trejus ketverius metus iš ALTo ir a. a. P. Žadeikio gautu \$2,500.00 paramos, komisija daugiau pinigų nėra gavusi, nežiūrint pakartotinių jos prašymų. Blogiau yra betgi tai, kad nei ALT, nei diplomatai nė žodžiu net vilčių nesuteikia, kad bent ateityje komisija galės susilaukti naujos paramos, o VLIKo pinigine padėti ir nedateklūs mes patys gerai žinome. Tik Lietuvos Laisvės Komitetas, nors ir ne tiesioginiu finansavimu, bet galimybėmis komisijai suteikti darbo dalies pagrį-

dą, yra vienatinis iš keturių komisijos steigėjų ir sponsoru, kuris įgalina komisiją tęsti bent kadėninį rutinos darbą toliau: parūpindamas medžiagos stebėti įvykiams politikoje ir moksle, parūpindamas raštinės, susirašinėjimo ir susisieki-mo priemonių, suteikdamas kalbinės, techninės ir visokeriopos kitokios tautos.

Išsijungus trims sponsoriams iš tolimesnės piniginių tautos, ketvirtajam negalint teikti paramos, būtina reikalinga tiesioginė finansinė subsidija, susidūrus su uždaviniais, kurie reikalauja piniginių sumų ne vien šimtais, o tūkstančiais, komisija ir jos leidėjas, Lietuvos Tyrimo Institutas, savo pastangas sukelti pinigų tolimesnei veiklai turės nukelti kiton kryptin: į gyvą lietuviškosios visuomenės ir išeivijos dalį, kuri dega lietuvišku patriotišku mu, gerai supranta lietuvių tautos interesus, susijusių su Maž. Lietuva, gyvybingumą bei aktualumą ir iš jų plaukiančią kiekvieno lietu-vio pareigą bei atsakomybę, gyvai pritaria komisijos uždaviniams ir mielai sutinka ją paremti. Šia linkme komisija yra verčiama ieškoti išeities iš padėties, primenančios pamestinuko likimą.

Komisija šiuo keliu tuo tarpu tik dar daro planų eiti: paeiti ji tuo keliu dar nepaėjo. Bet kai ji eis ir kai ji tuo keliu bus sėkmingai nuėjusi, komisija, savaime suprantama, nebejaus atsakomybės pirmąsčiai jos sponsoriams, o jaus ją tiems, kurie bus veiklūs ir dosnūs jos darbų talkininkai.

Smuikininkė Brigita Pompolytė išpildys dalį meninės programos Tautinės Sąjungos Philadelphijos skyriaus dešimtmečio iškilmėse, įvykstančiose lapkričio 8 d.

Varšuvoje tuos reikalus lėmė žmonės, kurie galvojo daugiau poviškai, negu žmoniškai. (Berods, kun. V. Mirono bandymas tokią opinią buvo ypatingai sutvirtinęs).

O tų, kurie santykių užmegimą laikė jau būtinai reikalingu ir pribrėdusiu reikalui, irgi buvo tikslas užmegzimo pasiekti d e r y b ū keliu. Santykių "suvarkymas" jėga gadino visą "žaidimą". Ir sugadino... Visuomenės opinijos požiūriu, nuolankus nusilenkimas lenkų reikalavimui vyriausybei buvo daug nemalonesnis, negu apsisprendimas pradėti derybas savo iniciatyva. Tai kam gi Lietuvoj ultimatumas galėjo būti "pageidaujamas"?

Todėl net nuostabu, kad tas lenkams tereikalingas gandas kartais teberanda vietos lietuvių lūpose ar spaudos eilutėse.

(Bus daugiau)

KAIRĖJE: Mūsų kariuomenės istoriniame žygyje į senąjį Gedimino miestą.

Taip atrodo tikrieji Honduro gyventojai, kurie nerodo didelės meilės ir prisirišimo naujiems kolonizatoriams. Priešingai, jie tikisi vieną dieną ir anglus išstumti į jūrą.

Akimirksnių kronikos

Bronys Raila

Dausuva Kalifornijoje

Šiandien Hondure, o rytoj šaus kam galvon idėja įsteigti atsarginę Lietuvą mėnulyje...

Te kalnė prė mana durų.
Nebereiki toli ait.
Jūs važiuokit unt Hondurų.
Man ir Bruklini olrait.
Balys Pavabalys

MOJAVE DYKUMA, Calif.

Šiais netikrumų, vilionių, blaškymosi ir prieštaravimų laikais viena iš didžiausių dorybių žmogui turėtų būti - greitas apsisprendimas. Ilgi svyravimai pradžioje geriausius planus. Bet prancūzų dailininkas Sinė mane įtikino, kad kartais būna naudinga ilgiau pasvyruoti. Štai pirmasis paveikslas...

Pasilinksminęs pilietis grįžta vidurnaktį namo. Prie viešbučio lūkuriuoja dvi panos, vilioja. Kyla pagunda nusidėti. Bet katra išsirinkti storą ar ploną? Pilietis svyruoja, delsia, negali apsispręsti - ir taip išlieka doras. Arba štai kitas paveikslas...

Pasitaiko gyvenime tokių sunkių akimirksnių, kad atrodo nebėra kitos išeities, kaip tik nusizudyti. Jau ir laišką parašai, atsisveikindamas su biauriuojų pasauliu. Bet vėl klausimai, kuo geriausia nusizudyti: nuodais, revolveriu, skustu ar virve? Žmogus ilgai svyruoja, delsi, negali apsispręsti, - ir pagaliau nutari pasilikti gyvas. Ir tada imi šviesiai galvoti apie Hondurą.

Tad ne visuomet patartina skubėti.

O kai dvasia tampa kažko nerami, kyla sunkios abejonės ir reikia jas išspręsti, tai jau nuo žilos senovės įprasta pasižalinti

kuriam laikui nuo žmonijos triukšmo ir išeiti į dykumas. Kiekvienas Los Angeles gyventojas tam tikslui turi ypatingai geras sąlygas. Norėdamas, per porą valandų tu gali patekti iš miesto stačiai į tokias dykumas, kurių tau galėtų pavydyti net senieji Biblijos pranašai.

Aną savaitgalį taip ir iškaku į Mojave - didžiausią ir poetiškiausią Kalifornijos dykumą. Nakčiai apsisistojau jaukiai atvėsinto oro motelyje prie Victorville miestelio, nes tai vis dėlto kiek geriau, negu laukti aušros stovint ant vienos kojos kalnų atbriaujoje, kaip mėgdavo medituoti tūlas senovės pranašas.

Mane kankino nebe naujas dalykas - tai Honduras ir visa kita aplink jį. Ilgai tylėjau, kentėjau, svyravau, negalėjau apsispręsti, o rašalo upeliukai čiurleno ir čiurleno laikraščių ir biuletenių kaskadomis. Metai ir antri, - negi galima vis taip kankintis! Ir vis tas pats mūsų įdomus lietuviškas būdas... Sugalvoja kas nors naują, kilnią, grandiozišką idėją. Paskui pasikelbia per laikraščius ir neginčytinai įrodo jos kilnumą, išganingumą, didingumą ir būtinybę įgyvendinti. Steigia net organizaciją idėjai paversti kūnu. Nesvarbu, ar ta idėja būtų perankstyva ar jau dabarties sąlygomis pasenusi, nereali, fantastiška ar net beprotiška, bet jeigu ji nauja, didelė ir kilni, jeigu tik per ją tegalima išgelbėti lietuvių tautą, tai kiekvienas, kas suabejos ar priešingai pasisakys, - yra trumparegis, nepatriotas, dvasios nykštukas, partinių aistrų suėstas žmogelis.

Šiandien Honduras, o rytoj,

šaus kam galvon idėja įsteigti atsarginę Lietuvą mėnulyje arba Marse. Prasidės spaudoje propaganda, bus kuriama nauja organizacija, renkamos aukos skridimui ir tyrinėjimams. Juk tai labai puiki idėja ir reikia paskubėti ją įgyvendinti, kol dar kiti ten neužėmė vietos!

Vincas Rastenis šiame laikraštyje neperseniai klausė: "Ar galima taip fantazuoti"...

O kodėl gi negalima? Aišku, galima, ir tai visai malonus užsiėmimas. Štai, kaip rašė jis, vienas Australijos lietuvis jau sugalvojo, kad per porą trejetą generacijų lietuviškame Hondure prisiveis arti pusės milijono mūsų tautiečių. Beje, jis dar nebuvo numatęs, kad Honduro idėjos pranašas neseniai Floridoje vedė, o tai duoda vilties, jog lietuvių skaičius Hondure greit pakils ir ligi milijono. O tada ten suklestės ir plantacijos, ir fabrikai, ir miestai, lietuviškos mokyklos ir kultūra, ir net bus įsteigtas lietuviškas universitetas.

Be abejo, nebent prasti patriotai, proto kretinai, žlibaškai ir šiaudadūšiai tegalėtų pasisakyti prieš tokią didelę ir gražią lietuvišką idėją!

Tik viena maža nelaimė: netrukus mums buvo paaiškinta, kad šis sapnas dar ne būtinai tuoj virs apkrautu puotos stalu, kad tai yra dar neištirta idėja, kad reikia toliau ją tyrinėti, reikia surinkti aukų ir pasiųsti į Hondurą mažiausia dar nors tris specialistus iširti, kaip praktiškai ten bus galima lietuviams įsikurti.

Vadinasi, reikalas vis dar tebeina apie idėjos kilnumą ir jos išganingumą ateities Lietuvai ir kad patriotams tuojau pat dar nereikės ten važiuoti su kas-tuvais išvedžioti plantacijų ribas ir steigti universitetus. Žmogus galėtų apsiraminti, yra dar laiko palaukti ir giliau išsamiuoti idėjos grandioziškumą.

Mojave dykumos paslaptingoje atmosferoje per tą naktį ir mano sąmonė ėmė kiek švisti. Jei reikalas tebesisuka apie idėją, tai, kaip žinoma, visos idėjos turi šviesių ir tamsių pusių. Kai pirmą kartą nubudau dar prieš saulės tekėjimą, sąmonė nušvietė blizgantis, aknantis, pats gražiausias Honduro idėjos taškas - tos mistinės atsarginės Lietuvos vardas - Dausuva! Jeigu kada ši kilnioji idėja ir nugrims kaip paprastai, amžių glūdomos užmirštini, tai tas naujas žodis ir gražusis vardas pasiliks visiems laikams.

Dausuva!.. Štai kuo nebeįstrinamai Honduro kūrėjai įbrėžė istorijon savo genialumą. Jie buvo apdairūs, sąžiningi ir geri psichologai. Jie nepadarė klaidos, kaip kadaise komunistai, pradėję skelbti Rusiją būsiant ir jau esant darbininkų rojumi. Jie žinojo, kad Hondure nebus rojus, nes rojus yra ne šiaip, o anapus mūsų stratosferos. Be to, tai svetimas, tarptautinis ir daugeliui net nesuprantamas žodis. Jie surado daug patrauklesnį ir visai lietuvišką žodį.

Mokslo vis dar sunkiai patikrinama legenda sako, kad senovės lietuvių pomirtinio gyvenimo vietą vadindavo dauso mis. Tad pagal mūsų kalbos dėsnius visai taisyklingai tą vietą, tą kraštą ar tą valstybę, kur po mirties persikels žmogus amžinam ir laimingesniai gyvenimui mirdaus taurėmis ir laužo liepsnomis palydėtas, - galima pavadinti Dausuva. Tas ir buvo padaryta, - tokią Dausuvą visi turėsime.

Bet kai saulei užtekėjus, galutinai nubudau antrą kartą, Dausuvos idėjoje išvydau ir vieną labai juodą tašką. Taip juoda, kad visa mano savybė sudrebėjo, ir staiga pajutau, jog po tų visų ilgiausių abejojimų pagaliau atėjo apsisprendimo akimirka. Esu prieš Dausuvą, - tai labai pavojinga idėja! Nebereikia čia nei kokių ilgų tyrinėjimų. Ir ne dėl teologinių priežasčių ar dėl to, kad ten normaliai nebūtų galima tik po mirties persikelti. Bet ypač dėl to, kad jau ir taip užtenka priešų Lietuvai, Esutikras, kad Hondure išaugusi ir suklestėjusi Dausuva anai Lietuvai prie Nemuno ir Neries būtų pats pikčiausias priešas.

Kol ten dausuviai dar skurstų, vargtų, kol jiems nesisektų, tai jie prašytų naujų aukų ir labai karštai mylėtų senąją tėvynę, apie ją svajotų ir ilgėtųsi. Bet jeigu tik praturtėtų, tvirtai įsikurtų, savo valdžią įsisteigtų, geriau pramokytų kaimyninių indėnų kalbos, tai tu jiems nebepašviltum į uodegą, o su jų vaikais nei nebesusikalbėtum. Anos Lietuvos Europoje jie negerbtų ir nepripažintų, tuoj norėtų iš Honduro ją, kaip koloniją, valdyti, steigti fondus revoliucijoms kelti ir Lietuvos valdžiai nuversti. Juk lietuvių būdas toks, kaip ir centralinėje Amerikoje. Lietuviai būtų dar vienas naujas (Nukelta į 5 psl.)

VARDAI IR DARBAI

JUOZAS ŽILVINAS

S. Krasauskas: Mykoliukas ir Severiutė (medžio raizinyne vaizganto knygai "Dėdės ir dėdienės")

Darbai. — Lietuvių Rašytojų Draugijos Valdyba New Yorke neseniai įvykusiame posėdyje svarstė naujo rašytojų almanacho išleidimo klausimą. Prieita nuomonės tokių poezijos, prozos, dramos ir straipsnių rinkinį leisti, ir šiam leidiniui sudaryta redakcinė komisija iš Prano Naujokaičio, Algirdo Landsbergio ir Leonardo Žitkevičiaus. Žinant lietuvių rašytojų išeivijoje gausumą (priskaitomą iki šimto draugijos narių) ir numatyto leidinio mažą apimtį — vos 200 puslapių, — atrodo, kad turės būti daroma didelė medžiagos atranka. Leidykloms vėl labiau pristabdant naujų knygų išleidimą, o kai kurias dar ir dabar nesuvedant galų su anksčiau leistas panasais almanachais, vis dėlto Rašytojų Draugija nemano turėsianti sunkumų surasti šiam suplanuotam almanachui leidėją.

• "The Polish Revue", lenkų kultūrinis-politinis žurnalas ateinančių metų vasario numerį yra paskyręs Rytų Europos tautų kūrybai apžvelgti. Tą numerį redaguoja Clark Mells, kuris kreipėsi į mūsų rašytoją Stepą Zbarską pagelbėti surinkti lietuvių skyriui medžiagą, kuriai yra paskirta 30 žurnalo puslapių. Savo ruožtu S. Zbarskas tą redaktoriaus pageidavimą perdavė kitiems mūsų autoriams. Pats red. C. Mells patiekė straipsnį apie Adomo Mickevičiaus kūrybą. Reikia laukti tinkamos mūsų rašytojų reprezentacijos šiame anglų kalba leidžiamame žurnale.

Vardai. — Vytautas Maželis, plačiai pasireiškęs foto menininkas, gavo pasiūlymą suruošti savo foto darbų parodą Bostone, Tautinės Sąjungos Namuose. Yra tarpu data šiai parodai dar nėra nustatyta. New Yorke Vyt. Maželis ruošiasi kitai parodai — didžiulės foto reikmenų prekybos Willoughby patalpose, kur kelias savo darbų parodas jis turėjo ir anksčiau.

• Dail. S. Krasauskas Lietuvoje medžio raizininiais iliustravo Vaizganto knygą "Dėdės ir dėdienės", kuri nauja laida išėjo iš spaudos. S. Krasausko raiziniai primena ankstyvesnius mūsų dail. Romo Viesulo darbus.

• Jonas Lenktaitis, turėjęs Vokietijoje knygų leidyklą Patria, o į šį kraštą atvykęs keletą metų dirbęs nuosavoje spaustuvėje, dabar New Yorke reiškiasi kino filmų srityje. Kurį laiką studijavęs filmų gamybos techniką, dabar praktikoje ją bando, sukdamas amerikietiškus filmus, be to, importuoja kai kuriuos užsienietiškus filmus JAV rinkai.

• M. Giedrys, visasąjunginio kinematografijos instituto diplomantas, Lietuvoje parašė scenarijų filmui "Mums nebereikia" pagal J. Baltušio novelę iš "Parduotų vasarų". Jis pats šį filmą ir režisuoja. Kitą filmą — "Paskutinis šūvis", kuriame vaizduojami prieštarybiniai partizanai arba, anot "Literatūros ir Meno", "banditai", — režisuoja A. Žebriūnas, iki šiol dirbęs filmų dailininku. Filmo nuotraukos buvo daromos prie žuvinto ežero, netoli Marijampolės. Kaip rašo "Lit. ir Menas", filmo "veiksmas nukelia mus į tuos pokario metus, kai respublikoje virė rūsti klasių kova". Tuo pripažįstama aktyvi lietuvių partizanų kova prieš okupantus, kuri anksčiau buvo slepiama.

• Ada Korsakaitė, įspūdingai iliustravusi pirmąją lietuviškų pasakų rinktinę anglų kalba "Lithuanian Folk Tales", dabar nupiešė viršelį kitai Stepo Zbarsko paruoštai knygai — "Selected Lithuanian Short Stories". Ši lietuvių autorių apysakų ir novelių rinktinė iš spaudos išeis šioms Kalėdoms.

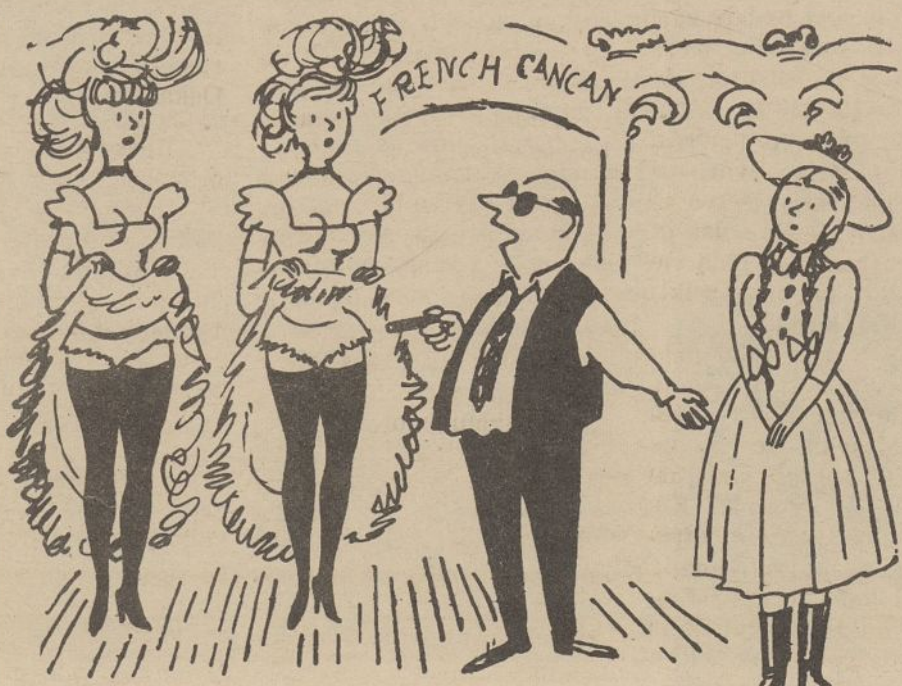
• A. Tautavičius, archeologas Lietuvoje, apžiūrėjęs Vilkijos rajone Kruvandų kaime žemėje rastas senienas nustatė, kad jos siekia net pirmuosius mūsų eros amžius, ir kad rasti Kruvandų kaime kapai, matyti, bus vieni iš seniausių ir ilgiausių laidotų kapinių, kurie dar labai mažai tyrinėti. Šių senkapių archeologinė medžiaga padės nušviesti lietuvių gyvenimą nuo pirmųjų mūsų eros amžių beveik iki XII-XIII šimtmečio.

• Bernard Berenson, Lietuvoje gimęs žydų kilmės rašytojas ir meno žinovas, mirė Italijoje, sulaukęs 94 metų amžiaus. B. Berenson buvo perėjęs į katalikų tikėjimą; jis buvo laikomas vienu žymiausių italų renesanso meno autoritetų pasaulyje. "Life" žurnalas, velionius skirdamas pusantrą puslapio, pažymi jo kilmę iš Lietuvos.

• Algirdas Landsbergis, kurio drama "Penki stulpai turgaus aikštėje" šį rudenį statoma amerikiečių scenoje New Yorke, šiuo metu dirba prie naujo veikalo, šį kartą — komedijos.

• Balio Dvariono siuita fortepionui "Žiemos eskizai" išleista Lietuvoje ilgo grojimo plėkštelėje, kurioje taip pat įrašyta Stasio Vainiūno fortepioninis kvintetas, J. Juzeliūno antroji simfonija ir baletas "Ant marių krantelio" ištraukos, o taip pat ir Eduardo Balsio I koncertas smuikui. Ši ilgo grojimo plėkštelė buvo pagaminta Rygoje. Kita populiari plėkštelė yra "Lietuviškos muzikos koncertai", kur įrašyti įvairių liet. kompozitorių kūrinių, liaudies šokiai ir dainos, išpildomi solistų R. Sipario, V. Mikštaitės, J. Stasiūno, J. Indros, B. Grincevičiūtės, Vilniaus universiteto studentų choro ir kt.

PRANCŪZAI RUOŠIASI PRIIMTI CHRUSČIOVĄ...

-- Mesdemoiselles! Nepakartokime Hollywoodo klaidų. Štai jūsų naujasis kostiumas!

Stalinas ir Molotovas rodė klatingą nuoširdumą Harrimanui ir Johnstonui, kad tik galėtų apgauti.

Slaptas susirašinėjimas...

5

Churchillis bandė su Hitleriu pasirašyti taiką...

Mussolinis, kuris po to, kai Didžioji Fašistų Taryba jį nušalino, apsigyveno prie Garde ežero, 1945 m. sausio 19 d. vėlai vakare apėjo Garignano. Automobilį jį lydėjo trys asmenys: Socialinės Italijos Respublikos ministeris Barracu, šoferis Casarotti ir jo pagelbininkas Carradori.

Dausuva...

(Atkelta iš 4 psl.)

priešas ir amžinas karas - nepatogus, brangus, alinantis, nes atstumai tarp kariaujančių diktatorių labai dideli.

Ar dar nematėme, kiek priekariavo prieš aną netikusią Europos Lietuvą kairurie Amerikos lietuviai? O čia jie neturėjo nei savo atskiros valdžios, nei autonomijos. Jau geriau tegu Dausuva būna, kaip tikėjo prabotčiai senovėje, visų mūsų atsarginė kolonija tik po mirties.

Atsiminės sakant, kad neigiamą kritika yra žalinga ir didžiai ardanti tautos vienybę, grįždamas namo iš Mojave dykumos, ėmiau austi teigiamus planus šviesesnei atsigalinę Lietuvos atečiai. Kam mums būtinai dangintis į pusiaujo džungles, kur tie tarp indėnų, prašyti okupantų anglių malonės, o kai juokupacija pasibaigs, - tuoj pradėti karą su Gvatemala dėl Honduro pasidalinimo? Nagi, ar dar ne geriau Dausuvai būtų Kalifornijoje, štai čia, Mojave dykumoje? Su amerikiečiais nebus sunkiau susikalbėti, negu su angliais. Tuščių žemės plotų, smėlio ir kalnų čia daugiau, negu reikia. Kaikur trykšta vandens šaltinėliai. Pagaliau galima vandenį iš Hooverio užtvankos atsivesti.

Tik labai gaila, bet ir čia jau nebebūtume pionieriai. Šioje Kalifornijos dykumoje dabar kuriasi miestai ir miestukai, išauga pramonė, fabrikai, žavinčios rezidencijos su maudymosi baseiniais, ir susisiekama greit ir patogiai, jei ne automobiliais, tai lėktuvais. Galime čia gana pigiai pirkti žemės, gauti neblogą autonomiją ir įkurti lietuvišką miestą su visomis sąlygomis, kurias piešė anas Australijos poetas.

Jei patys tingime ar nesugebame, tai samdykime amerikiečių kontraktorius. Yra didžiulės bendrovės, kurios dabar stato miestus, išpardavinėja sklypus, ir namus, turi daug patyrimo ir tikisi gauti pelno. Nelyginant, kaip kadaise Kudirka siūlė dėl lietuviškų laikraščių, kuriems leisti ir prirašyti lietuviams labai stigo tipo ir nesimėto pelno: "Tai samdykime žydus, jie visomet turi tipą ir moka gauti pelno..."

Na, ir bus lietuviška Dausuva Kalifornijoje. Geresnės, parankesnės ir įdomesnės vietos niekur nerastasime. O kadangi per trumpą laiką čia nepraturtėsime ir pilnos valdžios iš Washingtono turbūt negausime, tai ir su ana Lietuva prie Nemuno ir Neris neįstengsime kariauti smarčiau, negu per dar tebeatmenamus praeities dešimtmečius.

Jų automobilis sustojo Porto Caresio, prie vienos vilos, atrodančios neapgyventos. Mussolinis ir Barracu išlipo iš automobilio, kiekvienas nešinas išsipūtusiiais dokumentų portfeliais. Ko čia atvyko buvęs diktatorius? Niekas nežinojo.

Kitą dieną, 6 val. ryto, Mussolinis apėjo vilą.

Visi Mussolinio pajudėjimai, lygiai kaip ir pokalbiai, smulkmeniškai buvo pranešinijami SS generolui Wolffui, kuris "globojo" buvusį Italijos valdovą po to, kai Skorzenis jį išlaisvino. Mussolinis tai žinojo ir nieko neslepė. Yra įrodymų, kad jis liko ištikimas Hitleriui iki pat galo ir šią paslaptinę kelionę jis atliko su gen. Wolffo žinia.

Po kelių dienų tas pats Wolffas Šveicarijoje susirio su amerikiečių žvalgyba per vieną Italijos Soc. Respublikos valdininką. Jis sakėsi turįs iš Hitlerio pavaduotojo Himmlerio pasiūlymus tartis dėl kapituliacijos.

Amerikiečiai patikrino derybininkų įgaliojimus, ir bylai buvo duotas šifruotas pavadinimas "Crossword". Sąjungininkai pareiškė susidomėjimą pasiūlymu, ir kovo 8 d. į Zuerichą atvyko amerikiečių slaptosios tarnybos OSS viršininkas Allen Dulles pasimatyti su SS gen. Wolffu.

Anot Churchillio, vokiečiai buvo painformuoti, kad negali būti jokių derybų, ir jei jos vyktų, tai tik kaip bazė besąlyginiam pasidavimui.

Rusai apie šį Himmlerio žygį buvo painformuoti tik kovo 12 d., tai yra mėnesiu pralinkus po pirmųjų vokiečių bandymų sueiti ryšin.

Bet rusai taip pat turėjo Europoje savo žvalgybą, ir ji buvo taip gerai suorganizuota, kad vokiečių žvalgybos viršininkas Schellenbergas gėrėjosi ja.

Rusai užuodė, kad yra be jų ruošiamos paliaubos su vokiečiais. Elegantiška siųs Sir Archibald Clark Kerr, Anglijos ambasadorius Maskvoje, tačiau joms nė žodžio to neužsiminė. Molotovas iškvietė amerikiečių ambasadorių Averell Harriman ir jam pareiškė, kad rusai nėra kvailiai ir žino, jog maršalas Alexander Italijoje veda pasitarimus dėl vokiečių armijos Italijoje pasidavimo. Molotovas reikalavo tuoj sustabdyti pasitarimus, kad ir rusai galėtų prisijungti.

Mat rusai bijojo, kad anglosaksai, pasirašydami atskirai taikos sutartį su ašimi, paliks jiems vieniems pakelti Rytų fronto sunku-

mą, kuris ir 1945 m. nebuvo lengvas.

Rooseveltas pasiskubino Stalinui atsakyti: "Aš esu tikras, kad šis nesusipratimas kilo tik dėlto, kad jums nebuvo šis dalykas pilnai išaiškintas..."

Jis stengiasi užtikrinti Staliną, kad kalba einanti tik apie vienos armijos pasidavimą, kaip tai būtų, jei vokiečiai iškeltų baltą vėliavą Karaliaučiuje ar Dančigė.

Bet Stalinas neįtikinamas: "... apgailestauju, bet čia panašumo nėra. Vokiečių kariuomenės Karaliaučiuje ir Dančigė yra apsuptos. Ir jei jos pasiduos, tai tik norėdamos išvengti visiško sunaikinimo. Visai kitokia padėtis yra šiaurinėje Italijoje..."

Po kelių dienų Molotovas anglų ambasadoriui pareiškė: "Šitame įvykyje sovietų vyriausybė įžiūri ne nesusipratimą, bet blogiau."

Į tokį kaltinimą, Churchillis savo atsiminimuose rašo, geriau buvo atsakyti tylėjimu. Ir toliau jis rašo: "Nieka, jokiu momentu, nebuvo klausimo paslėpti nors mažiausią dalykėlį nuo rusų".

Neseniai paskelbti Italijoje dokumentai rodo, kad kovo 29 d., 9 val. ryto, kai pasitarimai su gen. Wolff jau buvo nutraukti, Mussolinis priėmė Socialinės Italijos Respublikos ministrį Angelo Tarchi.

— Duce, — pareiškė Tarchi, — dar nevėlu. Reikia ką nors daryti.

— Ar jūs galėtumėte sueiti ryšin su Londonu? — paklausė Mussolinis, atgaudamas viltį.

— Angliai yra numatę nuparaišiuoti mūsų teritorijoje savo emisarą. Bet aš nieko nenoriu daryti be jūsų leidimo.

Ir Mussolinis atsakė: — Tarchi, jūs žinote, kad mano iniciatyva, kuriai pritarė Hitleris, pakeisti karo eigą, iš Churchillio pusės nesulaukė jokio atgarsio. Savo pasiūlyme aš nestachiau jokių sąlygų nei sau, nei savo partijai. Svarbiausias mano tikslas buvo išgelbėti Europą nuo rusų invazijos ir padaryti galą viešam karui, kad neprireiktų pradėti kito karo.

Stalino įtarimai didėjo. "Jūs tvirtinate", rašė jis balandžio mėnesį Rooseveltui, "kad jokių derybų nebuvo. Man atrodo, kad jūsų informacija nepilna. Kas liečia mano kolegas kariškius, jie neabejoja, remdamiesi žiniomis, kurias jie turi, kad derybų buvo ir su vokiečiais pasiektas susitarimas, pagal kurį maršalas Kesselring, vokiečių armijos vadas vakarų fronte, su-

Žvalgybų kova

PASLAPTINGAS PIEŠTUKŲ "FABRIKANTAS"

Kai amerikinis dvigubas agentas Morrosas atvyksta į New Yorką ir susitinka su sovietinių agentų Soble pora, Myra jam praneša, kad jis sekančią dieną turės išvykti į Maskvą.

— Tamstos misija bus labai paprasta, — sako juodoji pelė. — Tamsta gausi du pieštukus, kuriuos reikės perduoti...

— Du pieštukus?

— Taip. Mes turime gerą specialistą, kuris mikrofilmuotus pranešimus įmontuoja į specialius pieštukus.

Morrosas suklūsta.

— Iš ko turiu tuos pieštukus paimiti? — klausia jis.

— Iš rusų atstovo Jungtinės Tautos, iš draugo Svirino.

— Jūs manote, kad aš turiu eiti į Jungt. Tautų generalinį sekretoriatą? — Morrosas negali nuslėpti savo nustebimo.

— Ne, žinoma, ne, — nekantriai atsako Myra. — Tamsta Sviriną sutiksi fotografo Emilio Goldfuso atelje. Adresas yra 252 Fulton Street.

Morrosas, vykdamas į Brooklyno priemiestį, į tas New Yorko džungles su tūkstančiais mažų gatelių, su dangoraižiais ir vargšų kvartalais, su aukštutiniais ir požeminiais traukiniais, su gausybe skurdžių restoranų — galvoja, kad jį lydi laimė.

Amerikinė slaptoji tarnyba jam pavedė "laisvą" susipažinti su Svirinu. Ir jis jau vyksta susitikti su rusų šnipu iš Jungtinių Tautų.

Morrosas sustoja ties skurdžiū, mažų prekybos nameliu. Priešais milžiniški Brooklyno teismo rūmai, Vėjas žarsto gatvės grindiniu popierio gabalus.

Morrosas lipa siaurais mediniais laiptais. Namas, tiesa turi primityvų keltuvą, bet ties jo

Tokius pieštukus gamino šnipas Abel, juose paslėpdamas pergabimui į Sovietiją skirtus mikrofilmus.

durimis kabo plakatas: "Neveikia dėl remonto".

Maždaug penkiasdešimties metų vyras, kuris atidarė duris, derinasi su aplinka. Jo kelnės suglamžytos, ir marškiniai nešvarūs. Pigūs raginiai rėmais akiniai uždėti ant jo kumpos nosies. Jis tyliai ištisia Morrosui ranką.

Žemoje, erdvoje dirbtuvėje pastatytas molbertas. Ant jo drobės dar nebaigtas nuogos moters atvaizdas. Ir sienos pilnos panašių paveikslų.

Meno žinovas Morrosas tuoj supranta, kad tie paveikslai piešti paties dirbtuvės gyventojo. Tai darbai diletanto, kurį modeliai labiau domina, negu menas.

— Tik taisiau keltuvą, — aiškinaisi Goldfusas, rodydamas alyvos dėmes savo kelnėse. — Kai tik nors name sugenda, tuoj šaukiasi mane.

— Aš žinau... Tamsta labai nagingas, — dviprasmiškai atsako Morrosas.

Konkursinė nuotrauka Nr. 4

Dvi jaunos Detroito lietuvaitės, treniruojasi plaukimo varžyboms, kurios dar galės įvykti ir už keliolikos metų...

tiko praleisti amerikiečių ir anglų armijas į Rytus. Anglai ir amerikiečiai iš savo pusės mainais pažadėjo vokiečiams sušvelninti paliaubų sąlygas.

Rooseveltas "kryžiuojo" Stalinui:

"Aš jus užtikrinu, kad jokiu momentu nebuvo derybų Berne..."

Bet Stalinas nenusileido: "... kaip paaiškinti, kodėl vokiečiai su dideliu įnirtimu tęsia kovą dėl nedidelės stotelės Zemlenice Čekoslovakijoje, kuri jiems yra nereikšminga, kai tuo tarpu be jokio pasipriešinimo užleidžia Vokietijos miestus kaip Osnabrueck, Mannheim ir Kassel. Prisipažinkite, kad toks elgesys iš vokiečių pusės nesuprantamas".

Churchillis ir Rooseveltas bandė daugiau nebegrįžti prie šio klausimo.

Vėliau patirta, kad Himmleris tikrai norėjęs, kad anglosaksai pirmieji užimtų Vokietiją, bet šiam pasiūlymui pasipriešinęs Churchillis ir sugriovęs visus projektus sustabdyti rusų invaziją.

Keturiom dienom prieš mirtį, 1945 m. balandžio 24

— Apie tamstą man jau pranešė, — teatsako Goldfusas.

Dabar jau aišku, kad jis nėra amerikietis. Jis kalba puikiai angliškai, bet slaviškas akcentas prasiiveržia. Goldfusas atsisėda.

— Mūsų draugas negalėjo ateiti, — pastebi jis.

Nemalonus jausmas apninka Morrosą. Nejaugi paskutinę akimirką viskas baigsis nesėkmingai. Vietoj Svirino jam tereks susipažinti tik su šiuo nuogų moterų tepliorium?

Porą minučių vyrai žiūri vienas į kitą nekalbėdami.

Paskui Morrosas sako:

— Ar pieštukai čia?

— Jie guli prie tamstą.

Ant nešvaraus žemo stalo, tarp neplautų lėkščių, radijo aparato dalių ir pigių kriminalinių romanų, guli du pieštukai. Jie neatrodo įtartini.

Bet, vos tik Morrosas nori juos paimiti, Goldfusas ištisia ranką per stalą.

— Pasakykite, drauge Morrosai, kaip tamsta nuvyks į Maskvą?

— Kaip visada.

— Bet tamsta neseniai buvai Maskvoje.

— Aš dar nebaigiau derybų dėl savo filmo. Aš visada amerikiečiams galiu pasakyti, kad Maskvon vykstu derybų baigti. Morrosas kalba greitai, tuo pat metu įtemptai galvodamas.

Vyras, kuris prieš jį sėdi, greičiausiai yra "pieštukų fabrikantas". Sovietų slaptoji tarnyba — kaip ir visos kitos špiónažo organizacijos — naudoja daugeliu žmonių, kurie gamina kliaurus pieštukus, nematomus rašalus, antspaudus ir kitus panašius rekvizitus.

Tie technikai slaptyųjų tarnybų nėra labai vertinami. Jie dirba, taip sakant, tik paslapties parašėte.

Tačiau, jei Goldfusas yra taip gerai informuotas apie Morrosą... jei jis gali pats į pieštukus įmontuoti svarbius mikrofilmus... jei diplomatas Svirinas jam paveda užmegsti kontaktą su tokiu svarbiu šnipu, kaip Morrosas... tai Goldfusas negali būti eilinis "pieštukų fabrikantas".

Aktų tapytojas padaro didžiulį savo gyvenimo klaidą, pradėdamas Morrosą tardyti. Vyras iš Hollywoodo iš karto mielai ir noriai atsakinėja Goldfusui. Bet paskui jis pradeda pats klausinėti:

— Norėčiau žinoti, drauge Goldfusi, iš kur tamstai kilo mintis mane tardyti. Aš čia turėjau susitikti su Svirinu. Man nėra pavesta su tamsta plepėti. Duokite man pieštukus.

— Sėdėkite, — griežtai atkerda dailininkas iš kitos stalo pusės. — Svirinas liepė man pranešti, kad tamsta ateityje vengtum ryšinių Soble.

Morrosas nusijuokia.

— Jei man Svirinas norės duoti naujus nurodymus, tai jis pats tai atliks. Atrodo, kad tamsta, drauge Goldfusai, nežinau žaidimo taisyklių.

Goldfusas susimaišo. Bet pieštukų jis neduoda.

Tačiau Morrosas užtektinai patyrė. Jis dabar žino, kad Brooklyno dirbtuvėje prisilaiko ne koks špiónažo technikas, o svarbus sovietų asmuo.

Kai tik amerikinei slaptajai tarnybai perduodamas Fultono gatvės adresas, prasideda Emilio Goldfuso medžioklė. Po kruopštaus tyrimo FBI ir CIA nustato, kad Emilis Goldfusas iš tikrųjų vadinasi Rudolfas Ivanovičius Abelis ir yra raudonosios armijos pulkininkas. Jau 25 metus jis yra NKVD ir KGB, kaip rusų slaptoji tarnyba tuo metu vadinosi, svarbiausias agentas. Amerikon jis įsmuko per Kanadą 1948 m. ir nuo tos dienos į jo rankasėjo visi svarbiausieji rusų špiónažo siūliai.

Kai 1957 m. rugpjūtį buvo paskelbtas jo areštavimas, amerikinei slaptajai tarnybai prireikė liudininko, kuris viešai teisme patvirtintų savo ryšius su sovietiniu pulkininku. Tada dvigubam agentui Borisui Morrosui buvo įsakyta atversti savo kortas. Abelio areštas ir Soble bylos pradžia tiksliai sutapo su Muencheno viešbutin siųsta telegrama, kuri teturėjo vieną žodį CENERAMA, reiškiantį pavojus gyvybei.

(Tęsinys: Šerių supirkėjas iš Vilkaviškio)

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti

Kad uždirbus vieną kitą rublį "iš šalies", arba vaikučiams prabaltinus sriubą, kolukietės bando savo vienintelę karvutę ganyti kelio pagrioviuose...

Sovietinė santvarka padeda klestėti spekuliacijai

Sovietijos kasdieninio gyvenimo vaizdeliai

Nadiežda Martinovą apsvaigino ryški dienos šviesa. Užpakaly girgždėdami užsidarė vartai — Lubiankos kalėjimo vartai, kurie penkerius metus ją skyrė nuo pasaulio. Penkeri metai — už ką? Ji buvo "spekuliantė", vykdė privačią prekybą. Iš tikrųjų ji tik padėjo kitiems žmonėms. Ji buvo profesionalė stovėtoja eilėse. Ji atsirasdavo prie krautuvų, kur tik ką "atveždavo", ir pirktuosius daiktus pardavė tiems, kurie nenorėdavo ar neturėdavo laiko eilėse stovėti. Savaiše suprantama, paprasdydama priemonę už patarnavimą, nes juk ir Sovietijoje laikas yra pinigai.

Tačiau įstatymo tinklas žvejoja. Jame pakibo ir Nadiežda Martinova — penkeriems metams. Menka žuvelė. Tačiau įdomu, kad juo didesnė žuvis, juo lengviau prasmunka pro sovietinio įstatymo tinklą. Jaunoji komjaunuoletė dabar jau tai puikiai žino. Reikia imtis didesnių dalykų. Jei jau penkeri metai, tai jie turi apsimokėti, niečo!

Nadiežda dabar jau žino, kaip surasti kelius į Maskvoje tebegyvuojančią "laisvą prekybą". Per penkerius metus galima daug ko išmokyti, daug ko sužinoti — net ir kalėjime. Eilėse stovėti, pirktus daiktus pakeltomis kainomis pardavinėti — tai tik gaisris. Ir uždarbis tik kapeikinis. Reikia tik "įsijungti", o tai nėra sunku. Paslapties formulė: pora telefono numerio. Maskvoje visada galima per 24 valandas gauti televizijos aparatą, nors valstybinėse

parduotuvėse tenka laukti ištisus mėnesius. Jei draugė Vera Petrovna nori tokį aparatą gauti nelaukdama, ji turi giliau pasirausti savo pinigėse, nes, kaip sakytų, ir Maskvoje laikas yra pinigai. Ir Vera mielai tai daro, nes jos vyras gerai uždirba, o Nadiežda žino tikruosius kelius, vedančius į aparatą išsigijimą per kelias valandas.

Nejudri ir neveiksminga sovietinė gamybos ir prekių paskirstymo sistema nuo seno garsio savo spragotumu. Čia ir atsiranda privatinė iniciatyva, kuri stengiasi tas spragas užkaišioti.

Sakysime, kai vidaus prekybos ministerija nepajėgė rinkai parūpinti užtektinai laikrodžių, draugas Koganas supirko iš valstybinių įmonių tūkstančius atskirų dalių, jas sumontavo į laikrodžius, kuriuos maskviečiai grobstytė išgrobstė. Jį sugavo tada, kai jis jau buvo milijonierius. Ar neapsimokėjo penketą metų už tą milijoną papildomai pavargti.

Arba tokių atsuktų pareikalavimas yra toks didelis, kad metinė kvota iš krautuvų beregint ištirpsta. Ir koks ilgas oficialus kelias į viršų ir vėl atgal, kol gaunamas naujas jų transportas. Čia vėl gi gelbstimasi privačios iniciatyvos būdu.

Yra ir tokių "privatinių", be kurių pagalbos neišsiverčia ir valstybė. Antai, broliai Mamedovai prekiaavo dielėmis. Leninakane, Užkaukazėje, jie buvo įsteigę savą bendrovę. Sveikatos

ministerija pirko iš jų dielės, kurios Sovietijoje tebėra daugelio gydytojų naudojamos.

Viena dielė kaštavo 1.20 rb. Valstybė mokėjo kainą, nė nemirktelėdama. Vyras, gaudy dielės, gaudavo už vieną po 20 kapeikų ir buvo taip pat patenkinti. Keturi šimtai tūkstančių buvo metinis brolių pelnas, kurį išmokėdavo jiems valstybė. Paskutinis honoraras, kurį valstybė jiems išmokėjo, buvo taip pat penkeri metai.

Kokia skurdi buvo komjaunuoletė Nadieždos Martinovos prekyba, palyginus su šiais objektais!

Šalia juodosios biržos raudonojoje Maskvoje veikia ir juodasis darbas. Visai nesunku ten surasti valdinį dailę, kuris turi tiek laisvo laiko, kad gali "juodai" gaminti baldus. Ir geresnės kokybės, negu valdiniai.

Dirva ieško naujų skaitytojų

Laikraštį pastoviai gerinant ir ruošiantis nuo 1960 metų pradžios dažinti, labai reikalingi nauji skaitytojai.

Ateikit mums į talką. Užsakykit Dirvą savo artimiesiems, kurie dar jos iki šiol neskaity. Jei jūs žinote tokius savo artimuosius, ar kaimynius, kurie norėtų su Dirva susipažinti, mes jiems laikraštį siųsime nemokamai 4 savaites. Tuoj atsiųskite jų adresą.

Užsakydami ar rekomenduodami naudokitės čia spausdinama atkarpa.

Užsakau
Rekomenduoju Dirvą siųsti

(Vardas, pavardė)

(Adresas)

Už naują prenumeratorių siunčiu \$.....

(Mano adresas)

PHILADELPHIA

KVIEČIA Į BALFO VAKARĄ

Philadelphia BALFO 52-ro skyriaus valdyba maloniai kviečia visus Philadelphia ir apylinkių lietuvius atsilankyti į Šv. Andriejaus parapijos salėje ruošiamą pobuvį lapkričio 28 d. 7 val. vakaro.

Nesakykim, kad prasta salė, nėra žymių artistų...

Gerb. klebonas kun. Čepukaitis salę duoda nemokamai, o mes, atsinešę gerą nuotaiką, galėsime maloniai pasikalbėti su pažįstamais, pašokti, skambiai padainuoti, užkasti. Tuom ir BALFO reikalus paremti.

Neabejojame, kad visi lietuviai turi jautrias širdis ir visi ateis. Laukiame.

DEMOKRATAI KVIEČIA TAUTYBIŲ ATSTOVŲ KONFERENCIJĄ

Artinantis JAV prezidentinių rinkimų metams, Demokratų Partijos Tautinis Komitetas lapkričio 29 d., Philadelphiaje, kviečia tautybių atstovų konferenciją, kaip tai buvo daroma dviem atvejais prieš įvykstančias demokratų partijos konvencijas, kuriose buvo parinkti

Medis ir viny, žinoma, valstybinės. Taip iš "motinėlių valstybės" kišenės kasmet išbyra šimtai tonų vinių ir varžtų.

Galingoji policinė valstybė yra bejėgė kovoje su juodąja birža. Tik pakankamas kiekis kasdienio vartojimų prekių pašalintų ją. Nepaisant kalbų apie amerikinio gyvenimo standarto prisivijimą ir pralenkimą, nepasitaisant kalbų faktiškų pagerėjimų, kasdienio vartojimo prekių stoka Sovietijoje vis dar tebėra aštri. Bet erdvėje skraido sputnikai.

JAV prezidentiniai kandidatai.

Šių konferencijų tikslas yra išgirsti tautybių atstovų nusistatymus bei pageidavimus, kuriais remiantis nors iš dalies nustatoma tolimesnė demokratų partijos politikos linija. Tautybių skyriui vadovauja Michigano valstybės gub. G. Menen Williams.

Tautybių atstovų konferencijos dieną numatyta priešpiečiai svetimų kalbų laik raščių redaktoriams; konferencijos pagrindinis kalbėtojas bus demokratų partijos pirm. Paul M. Butler, New Yorko miesto meras Robert F. Wagner, visa eilė gubernatorių, senatorių ir kongresmenų. Konferencija bus baigta pietumis Bellevue-Stratford viešbutyje.

Šioje konferencijoje numatomas gausenės lietuvių atstovų dalyvavimas.

• Dainų ir šokių ansamblis šią vasarą Lietuvoje suruošęs 93 koncertus.

on AUTO INSURANCE

Telefono pašaukimas Jums gali sutaupyti daug dolerių apsidraudžiant Amerikos vienoj didelėj draudimo įstagoj. Pašaukus jokio įsipareigojimo.

PAULINA MOZURAITIS-BENNET
Insurance Agent
13706 Benwood Ave.
Cleveland 5, Ohio

SK 1-2183

2,000 KALĖDINIŲ SIUNTINIŲ BE UŽDARBIO

Lietuvių Prekybos Bendrovė naudoja šią progą padėkoti įvairiuose pasaulio kraštuose gyvenantiems lietuviams už tą ypatingą paramą, kurios mes esame susilaukę per šiuos metus. Reikšdami savo nuoširdžią padėką, kartu mes VĖL GRĮŽTAME prie savo tradicijos, įsipareigodami visiems lietuviams pasiūlyti kaip dovaną, be uždarbio, 2000 SPECIALIŲ KALĖDINIŲ SIUNTINIŲ.

Labai atidžiai pasvarstę savo patyrimu paremtus duomenis, tam reikalui sudarėme ko naudingiausių šitokius 2 skirtingus KALĖDINIUS, BE UŽDARBIO, SIUNTINIUS:

KALĖDINĮ SIUNTINĮ NR. 1 SUDARO:

- 1) 3 jardai vilnonės medžiagos paltui,
- 2) 3 1/4 jardo vilnonės medžiagos vyriškam ar moteriškam kostiumui,
- 3) 3 jardai dvigubo pločio pamušalo,
- 4) storas vilnonis megztinis, sibirišku vadinamas,
- 5) pora vyriškų vilnonių kojinių,
- 6) pora moteriškų žieminių kojinių.

To kalėdinio siuntinio Nr. 1 kaina tikrai \$40.00, įskaitant visus mokesčius. Svoris 11 svarų.

KALĖDINĮ SIUNTINĮ NR. 2 SUDARO:

- 1) 13 jardų vilnonės medžiagos 4 vyriškiems ar moteriškiems kostiumams,
- 2) 3 jardai vilnonės medžiagos paltui,
- 3) 10 jardų dvigubo pločio pamušalo,
- 4) 10 jardų sunkios medžiagos 3 moteriškomis ar 6 vaikiškomis suknelėms.

To kalėdinio siuntinio Nr. 2 kaina yra tikrai \$79.00, įskaitant visus mokesčius. Svoris 22 svarai.

Abiems siuntiniams skirtosios visos medžiagos yra eksportinės rūšies su "Made in England" įrašu ir pasirenkamos šitaip:

- 1) kostiumams — dvigubais ruožiukais arba lygios tamsiai mėlyna, ruda arba pilkšva,
- 2) paltams — tamsiai mėlyna, juoda, šviesiai mėlyna, žalia arba kupranugario spalvos,
- 3) suknelėms — dideli taškai mėlyname, ruda arba gelsvame dugne.

Tuoju reikalaukite pirma nemokamų pavyzdžių, kuriuos mes siunčiame oro paštu į bet kurį pasaulio kraštą.

Mūsų KALĖDINIUS SIUNTINIUS BE UŽDARBIO gali užsisakyti kiekvienas lietuvis, vis tiek, ar jis būtų mūsų klientas, ar ne. BET, NORĖDAMI VISIEMS DUOTI PROGOS PASINAUDOTI JAIS, NUSTATĖME, KAD VIENAS ASMUO IS KARTO GALI UŽSISAKYTI NE DAUGIAU KAIP 2 TOKIUS SIUNTINIUS (KIEKVIENOS RŪŠIES PO VIENĄ). Taip pat priiminėsime po 1 dol. iš tų, kurie nori užsitikrinti sau KALĖDINĮ SIUNTINĮ BE UŽDARBIO, bet galutinio užsakymo lauksime ne ilgiau kaip 4 savaites.

MES GARANTUOJAME

- 1) Kiekvienas siuntinys pasieks gavėją.
- 2) Jei siuntinys dingtų, grąžinsime pinigus arba nemokamai pasiųsime kitą tokį pat siuntinį.
- 3) Apmokėsime visus su pasiuntimu susijusius mokesčius, kad gavėjai Lietuvoje, sulaukę siuntinio, nebeturėtų jau nieko primokėti.
- 4) Siųsime tik tokias prekes, kurios bus užsakytos pagal jų aprašymą ar remiantis pavyzdžiais.

LITHUANIAN TRADING COMPANY
1A, Hunt Street
London, W. ...11 Gt. Britain

Sovietai į erdves leido sputnikus ir raketas, bet gyventojams vis dar tenka štai kokiomis priemonėmis semti vandenį...

CLEVELANDE ir apylinkėse

• **St. Grabliauskas**, vokiečių radijo aparatų atstovas, atvyko iš Bostono ir Clevelande susitiko pas p. Johansoną (PO 1-1398) prabus visą savaitę.

• **Vytautui Orintui** įvykusiam Tautinės Sąjungos skyriaus susirinkime paves-ta atgaivinti Vasario 16 gimnazijos rėmėjų būrelį.

• **Pereitą savaitgalį** Kęstutis Gaidžiūnas susižiedavo su Roma Yasukynaite.

• **Mano tėvas Adolfas Ivinskis** lapkričio 7-8 dieną švenčia 72 metų gimtadienį. Tą dieną Adolfas būtų labai laimingas matyti senus ir naujus draugus, kada kam patogu, savo namuose Reeve Rd., Willoughby, Ohio.

Duktė

• **Šv. Petro bažnyčia**, Superior Ave. ir E. 17 St., atšventė 100 metų sukaktį. Prieš 60 metų joje buvo prisiglaudę tada mažos Clevelando kolonijos lietuviai, vėliau įkūrę savo šv. Jurgio parapiją.

Šv. Petro bažnyčia buvo trečia bažnyčia Clevelande (dabar yra 55 katalikų bažnyčios), vokiečių ateivių tikybiniams reikalams aptarnauti. Parapija buvo įsteigta 1853 metais, bažnyčią šventino pirmutinis Clevelando dioclezijos vyskupas 1859 metais. Dabartinis arkivyskupas yra šeštas šios dioclezijos tvarkytojas.

Lietuviai, pradėję apsigyventi toje miesto dalyje, toje bažnyčioje gavo koplyčią, kur kartkartėmis atvažiuodavo koks pakeleivis lietuvis kunigas išpažinties iš-

DEŠINĖJE: Muz. A. Mikulskio sukakties minėjime gausūs svečiai prie vaišių stalų Čiurlionio Ansamblio namuose.

Dirvos nuotrauka

klausti, pamaldas atlaikyti ir pamokslą pasakyti.

1899 metais toje bažnyčioje vedė L. P. ir Ona Baltukonienė. P. Baltukonienė su dukterimis dar ir dabar tebegyvena.

Kunigai paeiliui buvo: Delininkaitis, Mašiotas, ir pradžioje šio šimtmečio kun. Jankus, kuris, lietuviams daugėjant, jau pradėjo rūpintis lietuvių šv. Jurgio parapijos bažnyčios statymu. Nupirkę sklypą pradėjo statyti medinę bažnyčią 21-moje gatvėje, tarp Superior ir St. Clair. Ten išaugo kolonija ir lietuviški bizniai. Po to kunigai buvo: Plaušinitis, Paukšta ir Halburda. Šis pradėjo rūpintis pirkti žemę ir krauti fonda naujai bažnyčiai statyti. Ir ta naujoji bažnyčia yra dabartinė mūrinė, prie Superior ir E. 67-tos gatvės.

Čia lietuviai pradėjo keltis, steigti savo biznius, ir pagaliau įsigijo savo salę. Naujos bažnyčios klebono vieta teko kun. Vilkutaičiui tuoj po I pasaulinio karo. Jis buvo pirmutinis šios dioclezijos auklėtinis. K.K.

Stebuklingi vaistai

Lapkričio 7 d., 7 val. vak. (šeštadienį), lietuvių salėje, 6835 Superior Ave., Clevelande, Amerikos Lietuvių Tarybos Clevelando sk. valdyba rengia vakarą. Detroit Dramos Mėgėjų Sambūris vaidins žymaus dramaturgo, 1893 metais laimėjęs Schillerio premiją, Liudviko Fuldos 3-jų veiksmų komediją "Stebuklingi vaistai". Veikalo pagrindinė min-

Du clevelandiečiai, Dirvos rėmėjai, prasiskynę kelią į savarankiškumą. Vyt. Giedraitis - dirba apdraudoj, o E. Capas - nekilnojamo turto prekyboj.

Dirvos nuotrauka

tis — Ką padaro pinigais iš žmogaus...

Kadangi vietos numeruotos, patariama bilietus įsigyti iš anksto, nes vaidinimas prasidės punktualiai. Bilietus galima gauti Dirvoje, Spaudos kioske, pas valdybos narius ir prie įėjimo.

Po vaidinimo šokiai. Valsas ir polka bus premijuoti. Veiks bufetas, bus pagaminta skanių valgių.

Labai geras namas

6 k. bangalas. Įrengiamas kamb. antram aukšte. Įrengtas rūsys. Moderni virtuvė ir vonia. Naujosios lietuvių parapijos rajone. Šaukti IV 1-6284. (85)

MURINIS NAMAS

Parduodamas gražus, patogiai įrengtas mūrinis namas University Heights rajone. Trims mašinoms mūrinis, šildomas garažas. 3 miegami antram aukšte ties planus kalbėjo Dr. J. Kaškelis. Ryšium su tuo, ilgokoje apžvalgoje, išskėlė eilę aktualių klausimų. Buvo aptarti ir kiti svarbūs LNT organizaciniai reikalai.

Šaukti kasdien po 6 v. vakaro, o šeštadienį ir sekmadienį po 12 val. p. p. tel. YE 2-3965. (85)

TORONTO

Spalio 25 d. įvyko LNT organizacijų valdybų posėdis. Pranešimą apie Lietuvos Nepriklausomybės Talkos atliktus darbus padarė pirmininkas A. Kiršonis. Apie ABN veiklą ir artimos ateities planus kalbėjo Dr. J. Kaškelis. Ryšium su tuo, ilgokoje apžvalgoje, išskėlė eilę aktualių klausimų. Buvo aptarti ir kiti svarbūs LNT organizaciniai reikalai.

Lapkričio 5 d. Lietuvių Namuose įvyksta pavergtų tautų atstovų, liečių bendrą veiklą, informacinis pasitarimas. Pradžia 7 val. 30 min.

Kariuomenės šventė bus švenčiama lapkričio 22 d. Prisikėlimo parapijos salėje. Paskaitą skaityti yra pakviestas H. Štepaits.

* Aukštesniųjų liuanistinių kursų atidarymas įvyko spalio 29 d., ketvirtadienį, šv. Jurgio parapijos mokykloje. Juos pradėjo J. Žilionis, pakvietęs kalbėti Bendruomenės apylinkės pirm. J. Virbalį. Ilgesnį žodį tarė Bendruomenės centro valdybos atstovas V. Mariūnas ir kursų vedėjas V. Kavaliūnas. Sveikino šeštadienines liuanistines mokyklos vedėjas Pr. Karalius ir Dirvos red. B. Gaidžiūnas.

Į kursų atidarymą buvo atsilankę beveik visų pagrindinių Clevelando lietuvių organizacijų atstovai palinkėti, kad jie mūsų jaunimui nešytų naują išsimokslinimą ir jaunimas juos tęstų baigti.

Kursų programa bus einama dvejus metus. Pirmais metais liuanistinius dalykus dėstys St. Barzdukas ir V. Kavaliūnas, o trumpą žurnalistikos kursą dėstys B. Gaidžiūnas.

Kursų suorganizavimu rūpinosi Bendruomenės pirmoji apylinkė.

Atėjo laikas eiti į pensiją

Ateina laikas pasakyti sau pačiam, kad jau gana geras biznis ir vedamas be sunkumų, bet kai žmogui priartėja tam tikras amžius, reikia atsiseikinti nors ir su geriausiais dalykais.

PARDUODU TABOR FARM VASARVIETĘ

Tabor Farm, Sodus, Mich., vasarvietė yra 100 mylių nuo Chicago, Ill., ir 10 mylių nuo Benton Harbor, Mich.

Pagrindiniam įmokėjimui reikia įnešti \$125,000.00. Likusiai sumai labai lengvos išmokėjimo sąlygos.

Susidomėjusiems prisiųsiu reikalingas informacijas ir literatūrą.

JUOZAS BACHUNAS, Sav. SODUS, MICHIGAN (87)

BOSTON

Tautinės Sąjungos Bostono skyriaus narių susirinkimas kviečiamas lapkričio 21 d., 6:30 v. v. Bus aptariamai įvairūs einamieji skyriaus reikalai.

Arch. V. Meiliūnas, atvykęs iš Australijos ir neišbuvęs nė metų Bostone, išsikėlė į New Yorką.

SLA Antrojo Apskrities metinis kuopų atstovų suvažiavimas kviečiamas lapkričio 22 d., 1 val. p. p. Lietuvių Piliiečių Klube, 41 Berkeley St., Lawrence, Mass. Po suvažiavimo įvyks vakarienė.

Bostono skautai 10-tį mėnį š. m. lapkričio 22 d. Po pamaldų visos iškilmės ir banketas vyks Lietuvių Piliiečių Auditorijoje, So. Bostone. Pradžia 3 val. p. p.

Radio "Laisvės Varpas" koncertas įvyks lapkričio 8 d. Thomas Park mokykloje, So. Bostone. Programą atliks dainininkai: Pr. Bičkienė, Daugėlienė ir A. Vokietaitis. Akompanuos komp. J. Gaidelis.

Lituanistinei mokyklai Bostone šiais metais vadovauja Kazys Mockus.

I. J. SAMAS JEWELER

Šveicariški ir geriausi Amerikos laikrodžiai. Laikrodžių taisymas. Brangenybės. Didelis įvairių dovanų pasirinkimas

7007 SUPERIOR AVE Greta Ezella Theatre
Tel. EX 1-3969 Bute: WA 1-2354

EAST CLEVELAND-EUCLID & SUPERIOR AVE.

SAVINGS
EARN

OPEN EVERY SATURDAY
UNTIL NOON

4%

SUPERIOR
SAVINGS

ACCOUNTS
INSURED TO
\$10,000

HOME AND
REMODELING LOANS

CORNER 68TH-SUPERIOR AVENUE

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

DIDZIAUSIA, PATIKIMIAUSIA, SU 25 METŲ PRAKTIKA, APMUITINTŲ SIUNTINIŲ Į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ IR VISUS RUSIJOS KRAŠTUS, PERSIUNTIMO ĮSTAIGA.

SU INTURISTO LEIDIMU

GLOBE PARCEL SERVICE Inc.

Siuntiniai pilnai apdrausti, gavėjas nieko neturi primokėti. Siuntėjai įsitikino, kad per GLOBE PARCEL SERVICE INC. siunčiami siuntiniai, greičiausiai, tvarkingiausiai pasiekia adresatą. Prašykite, prisiųsime katalogus su pilna informacija, drabužių bei avalynės dydžių Nr., iš rusiškų į amerikietiškus. Ir kainoraščius, kiek už kurį daiktą reikia mokėti maito.

Siuntėjų patogumui įstaigoje turime gerų vilnonių ir rajoninių medžiagų, odų, batukų, vilnonių skarų, skarelų, skustuvių, plaukams kirpti mašinelių, stiklui deimanto rėtukų, lovatiesių ir t.t. Garantuojame, kad niekur kitur, už tokias žemas kainas, šių prekių negalėsite nupirkti. Šios prekės parduodamos tik siuntėjams.

Šios įstaigos tarnautojai lietuviai.

Darbo valandos: Kasdien nuo 9:30 - 6.

Trečiadieniais 9:30 - 8. Šeštadieniai 9 - 3.

ADRESAS:

GLOBE PARCEL SERVICE INC.

1313 Addison Rd.

Corner Superior Ave. & E. 71 St.

Tel. UTah 1-0806 & UTah 1-0807

SIUNTINIAI SIUNČIAMIS TIESIOG IŠ CLEVELANDO.

SIUNTINIAI SIUNČIAMIS Į SOVIETŲ RUSIJĄ

UKRAINĄ, LIETUVĄ, BALTRUDIJĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ, IR KITAS RESPUBLIKAS.

Paslaugos patikimos, kruopščios ir greitai mūsų firmos patarnavimu.

GENERAL PARCEL & TRAVEL CO., INC.

135 WEST 14th STREET
NEW YORK 11, N. Y.
Tel.: CHelsea 3-3363

Licensed by USSR

MOSKŲ SKYRIAI

Atidara kasdien nuo 9-6;

Šeštadieniais nuo 9-4.

141 Second Avenue
NEW YORK CITY
Tel. GRamercy 5-7430

39 Raymond Plaza W.
NEWARK, N. J.
Tel. MARKET 2-2877

133 Franklin Ave.
HARTFORD, CONN.
Tel. CHapel 6-4724

800 Literary Road
CLEVELAND 13, OHIO
Tel. TOWER 1-1461

332 Fillmore Ave.
BUFFALO 6, N. Y.
Tel. MOhawk 2674

308 W. Fourth Street
BOSTON 27, MASS.
Tel. ANDrew 8-5040

11330 Jos. Campus
DETROIT 12, MICH.
Tel. TOWNsend 9-3680

632 W. Girard Ave.
PHILADELPHIA 23, PA.
Tel. WALnut 5-8878

PRADŽIUGINKITE SAVO GIMINES IR DRAUGUS KALĖDŲ SIUNTINIŲ

Mūsų didžiulė firma turėdama tūkstančius patenkintų klientų 100% garantuoja pristatymą. Kiekvienas siuntinys išsiunčiamas laike 48 val. ir adresatą pasiekia per 6-7 savaites (oro paštu laike 7-12 dienų). Įstaigoje yra pirmos rūšies pasirinkimas įvairių prekių. Reikalaukite mūsų nemokamų katalogų, kuriuose rasite informaciją apie naujas muitų normas ir patarnavimus.

Atsiminkite, kad mes esame specialistai kas liečia siuntinių persiuntimą.

KAS IR KUR?

• Min. B. K. Balutis, kaip mums praneša iš Anglijos, grįžęs iš Vokietijos, kur lankėsi pas garsius širdies specialistus, jaučiasi labai gerai. Jau dalyvauja lietuvių parengimuose, neseniai įvykusiam literatūros vakare.

• Vokietijos Lietuvių Bendruomenės naujoji valdyba pareigomis pasiskirstė: inž. L. Prosinskiš — pirm., kun. B. Liubinas — vicepirm., adv. J. Bataitis — ižd., J. Stankaitis — sekr. ir Dr. J. Grinius — narys.

• Juozas J. Bačiūnas lapkričio mėnesį išvyksta į Pietų Amerikos valstybes, norėdamas ten aplankyti lietuvių kolonijas. Ta proga jis parodys ten Margučio filmą, kuri buvo sudaryta velionies Ant. Olio pastangomis ir kurioj parodytas ne vien Margučio darbas, bet ir Chicago lietuvių kultūrinė veikla.

• Tautinės Sąjungos Detroito skyriaus dešimtmečio šventė rengiama lapkričio 14 d. Port Wayne viešbutyje. Meninę programą išpildys dainininkė Nerija Linkevičiūtė, pianistė Lucija Mingailaitė ir baletų šokėja Danutė Miškinytė.

• Lietuviškuose darbo daliniuose, esančiuose prie JAV kariuomenės Vokietijoje, keli lietuviai kariai pakelti į aukštesnius laipsnius. Į leitenantus pakelti Burbulis ir Lankutis, o į kapitonus J. Daukyns.

• Tautinės Sąjungos Philadelphia skyriaus dešimtmečio minėjime meninę programą atliks Dirvos konkurso laimėtojos — Daiva Mongirdaitė ir Nerija Linkevičiūtė. Smuiku gros Brigita Pompolytė.

Isteigtas Jūratės ir Kastyčio operos fondas

Spalio 25 d. Chicagoje, Marijos ir inž. Antano Rudžių rezidencijoje, 9339 So. Oakley Ave., įvyko steigiamasis lietuviškos operos fondo posėdis, kuriame dalyvavo šie asmenys: p. Marija Rudienė, inž. Antanas

• Adv. Antanas Lapinskas kas sekmadienį veda Margučio radijo programą, su kuria jis yra susirišęs jau keletą dešimtmečių. Adv. A. Lapinskas yra vienas iš ištikimiausių Margučio talkininkų.

• V. Olienė buvo globėja skautų akademikų baltiaus, kuris įvyko spalio 24 d. South Country Club patalpose. Jis praėjęs labai gražiai.

• Dr. Rimas Vaišnys prieš trejus metus baigęs Yale universitetą New Havene, o Californijos universitetą Berkeley įsigijęs chemijos mokslų daktaratą, dabar Yale universiteto pakvies-tas dėsto chemiją.

• Stasys Butkus, ilgametis Kario redaktorius ir knygos Vyrai Gedimino kalne autorius, praleidęs savaitę ligoninėje, grįžo ir sveiksta dr. T. Savicko priežiūroje namuose — Maspeth, N. Y.

• Justinas Vaičaitis, Tautinės Sąjungos Bostono skyriaus pirmininkas, buvo susirgęs plaučių uždegimu. Sveiksta namuose.

• Ateinančiais metais bus išleista muz. Ant. Vanagaičio kūrinių rinkinys. Tą rinkinį paruošti esąs pakvies-tas muz. Vl. Jakubėnas.

Rudis, Vyt. Radžius, inž. Jonas Jurkūnas, muz. Aleksandras Kučiūnas su poniasol. Prudencija Bičkienė, sol. St. Baras, dr. V. Tauras, Vl. Stropus ir keletas spaudos atstovų. Posėdį pradėjo Marija Rudienė ir jam pirmininkauti pakvietė Chicago Lietuvių Vyrų Choro "Vytis" valdybos pirmininką Vytautą Radžių.

Svarbiausias fondo tikslas yra išleisti komp. K. V. Banaičio parašytą lietuvišką operą "Jūratė ir Kastytis", kad ji, kaip labai vertingas muzikinis meno kūriny nedingtų rankraštyje, nes tokiame atsitikimui yra dideliai daug galimybių. Atspausdinta ji pasiliktų ilgiems laikams kaip liudininkė meniškų vertybių, mūsų sukurtų tremtyje.

Iš susirašinėjimų su autorium, Vyt. Radžius plačiai painformavo susirinkusius apie vargingą šios operos kūrimą ir supažindino su jos turiniu. Šiuo metu opera "Jūratė ir Kastytis" yra baigta. Jos klaviūra užima 300 puslapių, yra trijų veiksmų. Tačiau ji dar nėra baigta perrašyti iš rankraščio.

Šio darbo pats autorius atlikti jau nebegalėjo, nes jo sveikata šiuo metu yra labai pašlijusi, nevevaldo dešinės rankos. Perrašymo darbą atlieka viena Amerikos lietuvaite muzikė. Šioms išlaidoms padengti Chicago Lietuvių Vyrų Choras "Vytis" įvairiais būdais yra surinkęs ir pasiuntęs 600 dolerių. "Jūratė ir Kastytis" dar reikalingas orkestruoti. Ši darbą taip pat gali atlikti nebūtinai autorius.

Muz. A. Kučiūnas šią vasarą asmeniškai matėsi su "Jūratės ir Kastyčio" autorium komp. K. V. Banaičiu ir susipažino su pačiu kūriniu. Opera yra romantiško — lyrinio pobūdžio iš XIX amžiaus. Kūrinys didelis ir labai geras. Ir kitų žymių muzikų nuomone, opera yra viena iš gražiausių ir įspūdingiausių, kokios iš savų Lietuvoje dar neturėjome.

O autoriaus didžiausias noras esąs dar gyvam pamatyti savo veiklą išleistą, kad jis nežūtų. Komp. K. V. Banaičio būklė dabar yra stačiai tragiška. Jo sveikata nerodo jokių pagerėjimo žymių. Jis pragyvena iš privačių pianino pamokų.

Čia įdomu prisiminti, jog dar 1952 m. Ksaveras Strumskis organizavo fondą šios operos rašymui paremti, idant autorius, be kitų pašalinių užsiėmimų, galėtų vien tik šiam darbui atsidėti. K. Strumskis kreipėsi laiškais į 40 turtingų tautiečių, kad jie paremtų tą fondą, įmokėdami kas mėnesį po 10 dolerių. Atsakymus gavo tik iš 10 asmenų, o realiai prisidėjo tik 6, sutikdami mokėti po dešimtį dolerių mėnesiui. Tačiau ir tie greit "rezignavo..." Paskutiniai mokėtojai beliko tik du: J. Bachunas, iš Sodas, Mich. ir Nora Gugienė iš Chicago.

Išklausę pranešimus ir giliai apsvaustę šitą mūsų kultūrinį reikalą, susirinkę iniciatoriai vieningai įsteigė tam reikalui fondą vardu: Jūratės ir Kastyčio Operos Fondas, o angliškai: Lithu-

KORPORACIJA NEO LITHUANIA JUNGIA LIETUVIŠKON ŠEIMON

New Yorko padalinio metinė sueiga. — Išrinkta nauja valdyba. — Sparčiai ruošiamasi visuotiniam korporacijos suvažiavimui.

Neseniai įvyko Lietuvių Studentų Tautininkų Korporacijos Neo-Lithuania New Yorko padalinio metinė sueiga. Joje buvo apsvaustyta visa eilė klausimų, kurių tarpe nemažai dėmesys buvo skirtas naujų narių telkimo reikalams.

Praeitų metų veiklą nušvietė padalinio pirmininkas A. Sparauskas. Iš jo pranešimo paaiškėjo, kad metų eigoje buvo sukviesta keliolika sueigų, suruošta paskaitų ideologinio pobūdžio ir mokslinėmis temomis, turėta initium semestri, išvykų, metinė šventė su pobūviu, prisidėta prie ruošimo ir gausiai dalyvauta demonstracijoje, kuri įvyko New Yorke prieš Lietuvos okupantus, Chruščiovo lankymosi metu. Daugelis korporacijos narių yra įsijungę į visuomeninę veiklą ir dalyvauja kitų organizacijų darbuose.

Pirmininko pranešimą papildė iždininkas J. Maurukas pranešdamas išdostovį. Šiuo metu, nors padalinio kasa nėra labai turtinga, bet jokių įsiskolinimų neturi. Tarp kitko korporacijos padalinys nupirko ir padovanojo lietuviams sportininkams pereinamąją taurę.

Apsvarsčius valdybos atliktus darbus susirinkimo dalyviai padėkojo jai už gražią veiklą ir kvietė ją pasilikti valdyboje naujai

kadencijai. Tačiau senajai valdybai nesutikus, slaptu balsavimu į naują valdybą išrinkta: A. Vaišnys, D. Maurukaitė ir V. Sutkutė. Kandidatėmis liko A. Gudaitė ir A. Noakaitė.

Sueiga į senijorus pakėlė šiuos juniorus: A. Šalpuską, I. Vakselytę, M. Sparauskienę ir A. Starolį.

Apie korporacijos visuotinį trečiąjį suvažiavimą, įvykstantį lapkričio 26-28 dienomis New Yorke, pranešimą padarė korporacijos pirmininkas P. Ališauskas. Suvažiavimui korporacijos valdyba su gausiu būriu talkininkų rūpestingai ir sparčiai ruošiasi. Suvažiavimo metu įvykstančio banketo reikalais kalbėjo A. Senikas.

Sueigoje paliestais klausimais buvo gyvos diskusijos. Jose dalyvavo: P. Ališauskas, V. Abraitis, J. Butkus, dr. E. Noakas, G. Siliūnienė, A. Senikas, V. Sutkutė, A. Smetona, K. Siliūnas, A. Sparauskas, S. Trajanas, P. Ulenas, A. Sodaitis ir kiti. Pirmininkavo A. Sparauskas, protokolą rašė D. Maurukaitė.

Vertinant New Yorko padalinio veiklą tenka laikyti ją gana gera, ypač, jog rūpinamasi tautinės minties jaunimą supažindinti su korporacijos siekiais, uždaviniais ir tradicijomis. Jauniems nariams studijuojant svetimuose universitetuose, korporacija jiems yra tapu-

si lyg tautinė mokykla, jungianti lietuviškon šeimon. A. Šd.

New Yorke

KORP! NEO-LITHUANIA SUVAŽIAVIMAS

Korporacijos Neo-Lithuania trečiasis visuotinis suvažiavimas ir banketas bus lapkričio 26, 27 ir 28 dienomis New Yorke, Hotel Statler Hilton, 7th Ave., 32nd-33rd St., Manhattan, New York.

Suvažiavimo pradžia 1 val. Darbo posėdžiai bus lapkričio 26 ir 27 dienomis, o lapkričio 28 d., 10 val. pamaldos už mirusius korporacijos narius, 5 val. p. p. iškilmingas posėdis, 7 val. vakare banketas ir 9 val. vakare šokiai.

Į banketą bilietai kainos 10 dol. asmeniui (vakarienei ir šokiams), o į šokius tik jaunimui 3 dol. asmeniui.

Visą lietuviškąją visuomenę ir studentiją maloniai kviečiame korporacijos Neo-Lithuania iškilningame posėdyje ir bankete dalyvauti.

Bilietai gaunami pas banketui ruošti komiteto prezidento narius:

1. Antanas Senikas, pirmininkas — 24 North Rd., Great Neck, L. I., N. Y. Tel. HU 7-5407.

2. Gražina Siliūnienė, vicepirm. — 134-34 Franklin Ave., Flushing, N. Y. Tel. IN 1-1862.

3. Dalia Maurukaitė, vicepirm. — 1150 Glenmore Ave., Brooklyn 8, N. Y. Tel. AP 7-9205.

4. Virginia Sutkutė, vicepirm. — 84-25 109 St., Richmond Hill 18, N. Y. Telef. VI 9-8479.

5. Juozas Maurukas, sekretorius — 1150 Glenmore Ave., Brooklyn 8, N. Y. Tel. AP 7-9205.

6. Vytautas Abraitis, iždininkas — 97-08 110 St., Richmond Hill 19, N. Y. Tel. VI 7-2922.

Bostone

Korp! Neo-Lithuania Bostone savo metinę šventę rengiasi švęsti lapkričio 15 d. Tautinės Sąjungos namuose.

Toronte

• Korp! Neo-Lithuania Toronte skyrius savo metinę šventę švenčia lapkričio 21 d. Lietuvių namuose.

Chicagoje

Korp. Neo-Lithuania metinė šventė Chicagoje šiemet bus švenčiama lapkričio mėn. 7-tą d.

Iš ryto 9-tą val. įvyks pamaldos naujoje Jėzuitų koplyčioje už žuvusius ir mirusius korporacijos narius. Po pamaldų bus vykstama į kapines aplankyti Chicagoje mirusius kolegas.

Vakare 7-tą val. įvyks iškilmingas posėdis, kuriame juniorai bus keliami į senjorus ir po posėdžio — banketas.

Iškilmingas posėdis ir banketas vyks Midwest Hotel Grand Ballroom salėje (3-čiame aukšte) 6 N. Hamlin Ave. Įėjimas į posėdį ir banketą (įskaitant vakarienę ir kavą) — 5 dol., studentams — 2 dol. Veiks savas gėrimų bufetas.

Chicago lietuviškoji visuomenė ir studentai maloniai kviečiami šioje korp. Neo-Lithuania šventėje dalyvauti. Staliukai užsakomi pas kol. A. Siliūną, 6839 S. Rockwell St., telef. P-Rospect 8-0149.

Solistė Daiva Mongirdaitė dainuos lapkričio 8 d. Philadelphiaj, įvykstančiame bankete, kurį dešimtmečio proga rengia Tautinės Sąjungos skyrius. Į banketą laukiama daug svečių iš Chicago, Clevelando, New Yorko, Baltimorės ir kitur.

Vytautą Aukštuolį ir šeimą, tėveliui uošviui ir seneliui

ANDRIUI AUKŠTUOLIUI mirus,

giliai užjaučia ir kartu liūdi

East Chicago, Ind.
L. T. S-gos skyriaus
valdyba ir nariai

Solistė Nerija Linkevičiūtė dainuos Philadelphiaj lapkričio 8 d. Tautinės Sąjungos dešimtmečio bankete ir giedos tą dieną įvykstančiose pamaldose Šv. Andriejaus bažnyčioje.

anhian Oper Found. Valdybą sudaro: pirmininkė — Marija Rudienė, vicepirm. — inž. J. Jurkūnas, muz. A. Kučiūnas ir dr. V. Tauras, sekretoriai — sol. Prudencija Bičkienė ir Vyt. Radžius, iždininkas — sol. St. Baras, nariai — muz. Alice Stephens, Kučiūnienė, Nora Gugienė, Vl. Stropus ir J. Paštukas.

Pirmasis fondo uždavinys išleisti operą "Jūratė ir Kastytis". Norima atspaus-ti dviejuose tekstuose: lietuviškai ir vokiškai. Tam tikslui valdyba nutarė atidaryti einamąją sąskaitą vienam lietuviškam banke. Sąskaitos Nr. ir adresas bus paskelbta vėliau. Sąskaitos atidarymui fondo steigėjai čia pat įnešė: Marija ir inž. Antanas Rudžiai 300 dol., inž. J. Jurkūnas 100 dol., Vl. Būtenas 10 dol., A. Kučiūnas 10 dol., sol. P. Bičkienė 10 dol., dr. V. Tauras 10

dol., St. Daunys 10 dol., St. Baras 10 dol., V. Radžius 5 dol. Be to, Dr. Kisielių yra pasižadėjęs fondan įnešti 100 dol. ir J. Skaisgirys 25 dol.

Šios operos išleidimas būtų be galo didelis įnašas į mūsų kultūrinį gyvenimą. Tai būtų pirmas atsitikimas lietuviškosios muzikos istorijoje. Ir pavergtoje Lietuvoje, kur tokiems dalykams pats okupantas, propagandos sumetimais, pinigų nesigaili, tokio įvykio nebuvo ir, turbūt, nebus. Todėl visa lietuviškoji visuomenė kviečiama paremti Jūratės ir Kastyčio Operos Fondo žygi.

Seimininkų pavaišinti labai skania vakariene ir kavute, Fondo steigėjai išsiskirstė pakilioje nuotaikoje, tikėdamiesi su mūsų visuomenės pagalba įvykdyti šį pradėtą lietuvišką reikalą.

Alb. V-nas